Karl Marx

Muncă salariată şi capital

Introducere
[de F. Engels la ediția germană din 1891][1]

Lucrarea care urmează a apărut în „Neue Rheinische Zeitung“[1'], sub forma unei serii de articole de fond, începînd de la 5 aprilie 1849. La baza ei stau conferințele ținute de Marx în 1847 la Asociația muncitorilor germani din Bruxelles[2]. Dată la tipar, ea a rămas neterminată; mențiunea „Va urma“, de la sfîrşitul articolului din nr. 269 al ziarului nu a putut fi respectată, din pricina evenimentelor care s-au precipitat atunci: intrarea ruşilor în Ungaria, răscoalele din Dresda, Iserlohn, Elberfeld, Palatinat şi Baden[3], care au dus la suprimarea ziarului însuşi (19 mai 1849). Manuscrisul care conținea urmarea acestei lucrări nu s-a găsit printre hîrtiile lăsate de Marx[4].

Tipărită separat ca broşură, „Muncă salariată şi capital“ a apărut în mai multe ediții, dintre care ultima în 1884, la Hottingen-Zürich, tipografie cooperativă elvețiană. Toate aceste ediții apărute pînă acum conțineau textul exact al originalului. Noua ediție urmează însă a fi difuzată în cel puțin 10 000 de exemplare, ca material de propagandă, şi de aceea mi-am pus întrebarea dacă, în aceste condiții, Marx însuşi ar fi aprobat o simplă retipărire nemodificată a textului.

În anii 1840-1850 Marx nu-şi terminase încă critica economiei politice. Aceasta s-a întîmplat abia spre sfîrşitul deceniului al 6-lea. De aceea scrierile sale apărute înaintea primei fascicule din „Contribuții la critica economiei politice“ (1859)[5] se deosebesc în unele puncte de lucrările scrise după 1859; ele conțin expresii şi fraze întregi care, din punctul de vedere al lucrărilor de mai tîrziu, apar confuze şi chiar greşite. Se înțelege de la sine că în edițiile obişnuite destinate marelui public, trebuie să-şi găsească loc şi

PDFmyURL.com

acest punct de vedere anterior, care face parte din dezvoltarea intelectuală a autorului, şi că atît autorul cît şi publicul au dreptul incontestabil la reeditarea întocmai a acestor lucrări mai vechi. Şi nici nu mi-ar fi trecut prin gînd să schimb vreun cuvînt din ele.

Cu totul altfel stau lucrurile acum, cînd noua ediție este destinată aproape exclusiv propagandei printre muncitori. În acest caz Marx ar fi pus neapărat în concordanță vechea expunere, datînd din 1849, cu noul său punct de vedere. Şi sînt convins că, făcînd în *această ediție* puținele modificări şi completări necesare în vederea atingerii acestui scop în toate punctele esențiale, procedez în spiritul lui. Îl avertizez deci pe cititor din capul locului că această broşură nu apare aşa cum a scris-o Marx în 1849, ci aproximativ aşa cum ar fi scris-o în 1891. De altfel textul autentic este difuzat într-un număr atît de mare de exemplare, încît va satisface cererea pînă cînd îl voi putea retipări fără modificări într-o viitoare ediție a operelor complete.

Toate modificările făcute de mine se referă la un singur punct. Potrivit originalului, muncitorul vinde capitalistului în schimbul salariului *munca* sa; potrivit textului de față, el îi vinde *forța* sa de *muncă*. Pentru această modificare sînt dator să dau lămuriri. Lămuriri muncitorilor, ca ei să vadă că aici nu este vorba de o simplă despicare a firului în patru, ci, dimpotrivă, de unul din punctele cele mai importante din întreaga economie politică. Lămuriri burghezilor, ca ei să se poată convinge cît de superiori sînt față de „intelectualii“ noştri încrezuți, pentru care asemenea chestiuni complicate rămîn nedezlegate toată viața, muncitorii inculți care pot fi făcuți să înțeleagă cu uşurință cele mai dificile procese economice.

Economia politică clasică[6] a preluat din practica industrială concepția curentă a fabricantului că el ar cumpăra şi plăti *munca* muncitorilor săi. Pentru uzul comercial, pentru contabilitate şi pentru calcularea prețurilor, această concepție îi fusese suficientă fabricantului. Transplantată însă cu naivitate în economia politică, ea a dat naştere aici la erori şi confuzii de-a dreptul uluitoare.

Economia politică este pusă în fața faptului că prețurile tuturor mărfurilor, printre care şi prețul mărfii pe care o numeşte „muncă“, variază neîncetat; că ele cresc şi scad datorită unor împrejurări foarte variate, care adeseori nici nu sînt legate de producerea mărfii însăşi, aşa că de obicei prețurile par a fi determinate de simpla întîmplare. Îndată însă ce economia politică a apărut ca ştiință, una din

PDFmyURL.com

primele ei sarcini a fost să descopere legea care se ascunde în spatele acestui hazard care în aparență domină prețurile mărfurilor, lege care în realitate domină însuşi acest hazard. Ea a căutat în cadrul acestor fluctuații şi oscilații cînd în sus, cînd în jos ale prețurilor mărfurilor punctul central stabil în jurul căruia au loc aceste fluctuații şi oscilații. Într-un cuvînt: ea a pornit de la *prețurile* mărfurilor, pentru a căuta legea care le reglează - *valoarea* mărfurilor, prin care se explică toate fluctuațiile prețurilor şi la care ele pot fi reduse în ultimă instanță.

Economia politică clasică a descoperit că valoarea unei mărfi este determinată de munca cuprinsă în ea, de munca necesară pentru producerea ei. Ea s-a declarat satisfăcută cu această explicație. Deocamdată ne putem opri şi noi aici. Dar, pentru a preîntîmpina interpretări greşite, țin să amintesc că această explicație a devenit astăzi cu totul insuficientă. Marx a fost primul care a cercetat temeinic însuşirea muncii de a crea valoare, constatînd totodată că nu în toate împrejurările orice muncă aparent sau chiar realmente necesară pentru producerea unei mărfi adaugă acestei mărfi o valoare de o mărime corespunzătoare cantității de muncă cheltuite. Prin urmare, dacă astăzi împreună cu economişti ca Ricardo spunem pur şi simplu că valoarea unei mărfi este determinată de munca necesară pentru producerea ei, subînțelegem întotdeauna rezervele făcute de Marx în privința aceasta. Atît ajunge aici; restul poate fi găsit la Marx în „Contribuții la critica economiei politice“, 1859[7], şi în primul volum din „Capitalul“[8].

Dar, de îndată ce economiştii au aplicat la marfa „muncă“ această determinare a valorii prin muncă, ei au intrat dintr-o contradicție într-alta. Cum se determină valoarea „muncii“? Prin munca necesară cuprinsă în ea. Dar cîtă muncă se află cuprinsă în munca pe care o depune un muncitor în cursul unei zile, unei săptămîni, unei luni, unui an? Munca depusă într-o zi, într-o săptămînă, într-o lună, într-un an. Dacă munca este măsura tuturor valorilor, atunci nu putem exprima „valoarea muncii“ decît numai prin muncă. Dar noi nu ştim absolut nimic despre valoarea unei ore de muncă dacă ştim numai că este egală cu o oră de muncă. Prin aceasta nu ne-am apropiat nici cu un pas de țintă; ne învîrtim doar într-un cerc vicios.

Atunci economia politică clasică a căutat s-o întoarcă altfel. Ea a spus: valoarea unei mărfi este

PDFmyURL.com

egală cu cheltuielile de producție a acesteia. Dar ce sînt cheltuielile de producție a muncii? Pentru a răspunde la această întrebare, economiştii trebuie să forțeze puțin logica. În loc să cerceteze cheltuielile de producție a muncii însăşi, care, din păcate, nu pot fi stabilite, ei cercetează acum ce sînt cheltuielile de producție a *muncitorului*. Or, acestea se pot stabili. Ele variază după timp şi împrejurări, dar, pentru o stare dată a societății, pentru o localitate dată, pentru o ramură de producție dată, sînt şi ele date, cel puțin înăuntrul unor limite destul de strîmte. Trăim astăzi în condițiile dominației producției capitaliste, în care o clasă numeroasă şi în permanentă creştere a populației poate trăi numai dacă munceşte, în schimbul unui salariu, pentru proprietarii mijloacelor de producție - ai uneltelor, ai maşinilor, ai materiilor prime şi ai mijloacelor de subzistență. Pe baza acestui mod de producție, cheltuielile de producție a muncitorului constau din suma mijloacelor de subzistență - sau din prețul lor în bani - care este necesară în medie pentru a-l face capabil de muncă, a-l menține capabil de muncă şi a-1 înlocui printr-un nou muncitor, atunci cînd, din pricina bătrîneții, a bolii sau a morții, el părăseşte lucrul, aşadar pentru a perpetua clasa muncitoare în numărul necesar. Să presupunem că prețul în bani al acestor mijloace de subzistență ar fi, în medie, de trei mărci pe zi.

Muncitorul nostru primeşte deci de la capitalistul la care lucrează un salariu de trei mărci pe zi. Capitalistul îl pune să lucreze în schimb, să zicem, douăsprezece ore pe zi. Şi anume acest capitalist calculează cam în felul următor :

Să presupunem că muncitorul nostru - un lăcătuş-mecanic - trebuie să confecționeze o piesă de maşină pe care o termină într-o zi. Materia primă - fierul şi alama prelucrate în forma necesară - costă 20 de mărci. Cărbunii consumați de maşina cu abur, uzura acestei maşini, uzura strungului şi a celorlalte unelte cu care lucrează muncitorul nostru reprezintă - calculat pe zi şi pe un muncitor - o valoare de 1 marcă. Salariul pe o zi, după presupunerea noastră, este de 3 mărci. Aceasta face în total pentru piesa respectivă 24 de mărci. Capitalistul calculează însă că în medie obține de la clienții săi prețul de 27 de mărci pentru ea deci 3 mărci peste cheltuielile făcute de el.

De unde provin aceste 3 mărci pe care capitalistul le bagă în buzunar? După cum susține economia clasică, mărfurile se vînd în medie la valorile lor, adică la prețuri care corespund cantităților de muncă necesare cuprinse în aceste mărfuri. Prețul mediu al piesei noastre - 27 de mărci - ar fi deci egal cu

PDFmyURL.com

valoarea ei, egal cu munca cuprinsă în ea. Dar, din aceste 27 de mărci, 21 de mărci erau valori care existau încă înainte ca lăcătuşul nostru să fi început lucrul. 20 de mărci însuma materia primă, 1 marcă cărbunii consumați în timpul lucrului sau maşinile şi uneltele folosite cu acest prilej şi a căror capacitate de producție a scăzut cu valoarea acestei sume. Rămîn 6 mărci, care au fost adăugate valorii materiei prime. Dar, chiar după presupunerea economiştilor noştri, aceste şase mărci pot proveni numai din munca adăugată de muncitor materiei prime. Munca sa de douăsprezece ore a creat, prin urmare, o valoare nouă de şase mărci. Valoarea muncii lui de douăsprezece ore ar fi, aşadar, egală cu şase mărci. Şi cu aceasta s-ar părea că am descoperit, în sfîrşit, ce este „valoarea muncii".

„Stai!" - strigă lăcătuşul nostru mecanic. „Şase mărci? Dar eu n-am primit decît trei mărci! Capitalistul meu jură pe toți sfinții că valoarea muncii mele de 12 ore ar fi numai de 3 mărci, iar dacă îi cer şase rîde de mine. Cum vine asta?"

Dacă adineaori, tratînd despre valoarea muncii, intrasem într-un cerc vicios, acum ne-am înfundat de-a binelea într-o contradicție de nerezolvat. Am căutat valoarea muncii şi am găsit mai mult decît ne trebuia. Pentru muncitor valoarea muncii de douăsprezece ore este de trei mărci; pentru capitalist ea este de şase mărci, din care plăteşte trei muncitorului ca salariu, iar trei bagă în propriul său buzunar. Aşadar munca nu ar avea numai o singură valoare, ci două, şi pe deasupra foarte diferite!

Contradicția devine şi mai absurdă de îndată ce reducem valorile exprimate în bani la timpul de muncă. În cele douăsprezece ore de muncă se creează o valoare nouă de şase mărci. Prin urmare, în şase ore trei mărci, adică suma pe care o primeşte muncitorul pentru douăsprezece ore de muncă. Pentru douăsprezece ore de muncă muncitorul primeşte drept contravaloare egală produsul a şase ore de muncă. Aşadar, ori munca are două valori, dintre care una este de două ori mai mare decît cealaltă, ori douăsprezece este egal cu şase! În ambele cazuri ajungem la o curată absurditate.

Oricît ne-am suci şi ne-am învîrti, nu putem ieşi din această contradicție atîta timp cît vorbim de cumpărarea şi vînzarea muncii şi de valoarea muncii. Şi acelaşi lucru li s-a întîmplat şi economiştilor. Eşecul şcolii lui Ricardo, ultimul vlăstar al economiei politice clasice, se datorează în mare parte faptului că ea nu a putut rezolva această contradicție. Economia politică clasică intrase într-un impas. Cel care a

PDFmyURL.com

găsit calea de ieşire din acest impas a fost Karl Marx.

Ceea ce economiştii luaseră drept cheltuieli de producţie „a muncii“ erau cheltuielile de producţie nu a muncii, ci a muncitorului viu însuşi. Iar ceea ce acest muncitor vindea capitalistului nu era munca sa. „Din momentul în care munca lui începe efectiv - spune Marx -, ea încetează de a-i aparţine şi deci el nu o mai poate vinde“[91]. El ar putea, aşadar, să-şi vîndă cel mult munca *viitoare*, adică să se oblige să execute o muncă determinată într-un timp determinat. Prin aceasta el nu vinde însă muncă (pe care mai întîi ar trebui s-o presteze), ci pune la dispoziţia capitalistului pentru un timp determinat (în cazul salariului cu ziua) sau în scopul prestării unei munci determinate (în cazul salariului cu bucata) forţa sa de muncă în schimbul unei plăţi determinate: el închiriază, respectiv vinde *forţa* sa *de muncă*. Dar această forţă de muncă s-a identificat cu persoana lui şi nu poate fi despărţită de ea. De aceea cheltuielile ei de producţie coincid cu cheltuielile lui de producţie; ceea ce economiştii numeau cheltuielile de producţie a muncii sînt tocmai cheltuielile de producţie a muncitorului şi, prin urmare, a forţei de muncă. Şi astfel putem să trecem de la cheltuielile de producţie a forţei de muncă la *valoarea* forţei de muncă şi să determinăm cantitatea de muncă socialmente necesară, trebuincioasă pentru producerea unei forţe de muncă de o calitate determinată, ceea ce a şi făcut Marx în secţiunea în care se tratează despre cumpărarea şi vînzarea forţei de muncă („Capitalul“, vol. I, cap. IV, §3).

Ce se întîmplă însă după ce muncitorul a vîndut capitalistului forţa sa de muncă, adică după ce i-a pus-o la dispoziţie în schimbul unui salariu - cu ziua sau cu bucata - convenit dinainte? Capitalistul îl duce pe muncitor în atelierul sau în fabrica sa, unde se găsesc toate obiectele necesare pentru muncă: materii prime, materiale auxiliare (cărbuni, coloranţi etc), unelte, maşini. Aici muncitorul începe să robotească. Să presupunem că salariul său pe o zi este, ca mai sus, de 3 mărci; nu interesează dacă el cîştigă aceste 3 mărci ca salariu cu ziua sau cu bucata. Presupunem şi aici că în 12 ore muncitorul adaugă prin munca sa materiei prime consumate o valoare nouă de 6 mărci, valoare nouă pe care capitalistul o realizează atunci cînd vinde piesa gata fabricată. Din suma obţinută el îi plăteşte muncitorului cele 3 mărci ale lui, iar celelalte 3 mărci şi le opreşte pentru sine. Dar dacă muncitorul creează în douăsprezece ore o valoare de şase mărci, atunci în şase ore el creează o valoare de 3 mărci. Prin urmare, lucrînd pentru capitalist timp de şase ore, muncitorul i-a înapoiat echivalentul celor trei

PDFmyURL.com

mărci cuprinse în salariu. După şase ore de muncă cei doi sînt chit, nici unul nu datorează vreun ban celuilalt.

„Stai!“ - strigă acum capitalistul. - „Eu l-am tocmit pe muncitor pentru o zi întreagă, pentru douăsprezece ore. Şase ore sînt doar o jumătate de zi. Dă-i deci înainte pînă ce vor fi trecut şi celelalte şase ore, - abia atunci sîntem chit !“ Şi muncitorul trebuie, într-adevăr, să se conformeze contractului său încheiat „de bunăvoie“, potrivit căruia se obligă să lucreze douăsprezece ore întregi pentru un produs al muncii care costă şase ore de muncă.

În cazul salariului cu bucata lucrurile se petrec la fel. Să presupunem că muncitorul nostru produce în 12 ore 12 bucăți de marfă. Pentru fiecare din ele materia primă şi uzura costă 2 mărci şi fiecare se vinde cu 2½ mărci. Presupunînd aceleaşi condiții ca mai sus, capitalistul va da, deci, muncitorului 25 de pfenigi de bucată, ceea ce face pentru 12 bucăți 3 mărci, sumă pentru care muncitorului îi trebuie douăsprezece ore ca s-o cîştige. Capitalistul obține pentru cele 12 bucăți 30 de mărci; scăzînd pentru materia primă şi uzură 24 de mărci, rămîn 6 mărci, din care plăteşte 3 mărci salariu şi trei mărci bagă în buzunar. Întocmai ca mai sus. Şi aici muncitorul lucrează şase ore pentru sine, adică pentru înlocuirea salariului său (cîte o jumătate de oră în fiecare din cele douăsprezece ore), şi şase ore pentru capitalist.

Dificultatea din cauza căreia au dat greş cei mai buni economişti atîta timp cît luau ca punct de plecare valoarea „muncii“ dispare de îndată ce, în loc de aceasta, luăm ca punct de plecare valoarea „*forței* de muncă“. În societatea noastră capitalistă de azi, forța de muncă este o marfă ca oricare alta, dar totuşi o marfă cu totul specială. Ea are însuşirea deosebită de a fi forță creatoare de valoare, izvor de valoare, şi anume de a fi, dacă e întrebuințată în mod potrivit, izvorul unei valori mai mari decît posedă ea însăşi. În stadiul actual al producției, forța de muncă omenească nu numai că produce într-o zi o valoare mai mare decît posedă şi costă ea însăşi, dar cu fiecare nouă descoperire ştiințifică, cu fiecare nouă invenție tehnică creşte acest excedent al produsului ei zilnic față de cheltuielile ei zilnice, se scurtează prin urmare acea parte a zilei de muncă în care muncitorul lucrează pentru înlocuirea salariului său zilnic şi, pe de altă parte, se prelungeşte acea parte a zilei de muncă în care el trebuie *să dăruiască* munca sa capitalistului, fără a primi plată pentru aceasta.

PDFmyURL.com

Aceasta este structura economică a întregii noastre societăți de azi: singură clasa muncitoare este aceea care produce toate valorile. Căci valoare este numai o altă expresie pentru muncă, acea expresie prin care, în societatea noastră capitalistă de azi, se desemnează cantitatea de muncă socialmente necesară cuprinsă într-o marfă determinată. Aceste valori produse de muncitori nu aparțin însă muncitorilor. Ele aparțin proprietarilor materiilor prime, ai maşinilor, uneltelor şi ai fondurilor avansate, care permit acestor proprietari să cumpere forța de muncă a clasei muncitoare. Prin urmare, din toată masa de produse pe care le produce, clasei muncitoare nu-i revine decît o parte. Şi, după cum am văzut mai sus, partea cealaltă, pe care clasa capitaliştilor şi-o opreşte pentru sine, împărțind-o cel mult cu clasa proprietarilor funciari, devine - cu fiecare invenție şi descoperire - mai mare, pe cînd partea (socotită pe cap de om) care revine clasei muncitoare creşte sau foarte încet şi într-o măsură neînsemnată, sau nu creşte de loc, ba în anumite împrejurări poate chiar să scadă.

Dar aceste invenții şi descoperiri care se înlocuiesc din ce în ce mai repede unele pe altele, această productivitate a muncii omeneşti, care creşte zi de zi într-o măsură nemaipomenită pînă acum, dă naştere în cele din urmă unui conflict care trebuie să ducă la pieirea economiei capitaliste de azi. De o parte, bogății incalculabile şi un belşug de produse pe care cumpărătorii nu sînt în stare să şi le însuşească. De cealaltă parte, marea masă a societății proletarizată, transformată în muncitori salariați şi care tocmai de aceea a devenit incapabilă să-şi însuşească acest belşug de produse. Scindarea societății într-o clasă restrînsă, peste măsură de bogată, şi o clasă imensă de muncitori salariați, care nu posedă nimic, face ca această societate să se sufoce în propriul ei belşug, în timp ce marea majoritate a membrilor ei abia de este ferită - sau chiar nu este de loc ferită - de cea mai neagră mizerie. Această stare de lucruri devine din zi în zi mai absurdă şi mai superfluă. Ea *trebuie* înlăturată, ea *poate* fi înlăturată. O nouă orînduire socială este cu putință, în care actualele deosebiri de clasă vor fi dispărut şi în care - poate după o scurtă perioadă de tranziție, care va cere oarecare privațiuni, dar care în orice caz va fi foarte folositoare din punct de vedere moral -, datorită folosirii şi dezvoltării planificate a uriaşelor forțe productive existente ale tuturor membrilor societății, în condițiile obligativității generale de a munci, vor sta la dispoziția tuturor în mod egal şi într-o măsură mereu crescîndă şi mijloacele de existență, de înfrumusețare a vieții, de dezvoltare şi de exercitare a tuturor aptitudinilor fizice şi intelectuale. Iar pentru faptul că muncitorii sînt din ce în ce mai hotărîți să-şi cucerească această nouă orînduire socială va sta

PDFmyURL.com

mărturie, pe amîndouă ţărmurile oceanului, ziua de mîine, 1 mai, şi ziua de duminică, 3 mai[10].

Londra, 30 aprilie 1891 *Friedrich Engels*

Scris pentru cea de-a treia ediţie germană autorizată a lucrării lui K. Marx: „Muncă salariată şi capital“.

Publicat în broşură după „Neue Rheinische Zeitung“ din 1849, cu o introducere de F. Engels. Berlin 1891

Se tipăreşte după broşura K. Marx: „Muncă salariată şi capital“, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1957

Nota red. Editurii Politice

---

[1]. Această introducere a fost scrisă de Engels pentru noua ediţie a lucrării lui K. Marx „Muncă salariată şi capital“, apărută sub îngrijirea lui la Berlin, în 1891. În partea de început a introducerii sale, Engels a reprodus în întregime nota sa introductivă la ediţia anterioară a acestei lucrări, apărută în 1884 (Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 21, Bucureşti, Editura politică, 1965, p. 174). Broşura, împreună cu introducerea lui Engels, a fost editată într-un tiraj mare, cu scopul de a propaga printre muncitori doctrina economică a lui Marx.

Introducerea a căpătat o largă răspîndire în presa muncitorească şi socialistă, fiind tipărită ca articol de sine stătător. Încă înainte de apariţia broşurii, introducerea a fost publicată de ziarul „Vorwarts“ în suplimentul la nr. 109 din 13 mai 1891, sub titlul „Muncă salariată şi capital“. Cu unele prescurtări a fost tipărită in ziarul „Freiheit“ nr. 22 din 30 mai 1891, în revista italiană

PDFmyURL.com

„Critica sociale“ nr. 10 din 10 iulie 1891, în ziarul „Le Socialiste“ nr. 44 din 22 iulie 1891, iar în 1892 în almanahul revistei socialiste franceze „Question Sociale“, precum şi în alte publicații.

Introducerea a fost inclusă in toate edițiile ulterioare ale lucrării lui Marx „Muncă salariată şi capital“, apărute în numeroase limbi, în traducere după ediția germană din 1891.

În limba română această introducere a fost publicată în gazeta „Munca“ din 20 octombrie 1891 sub titlul „Capital şi salariu“. - *Nota red. Editurii Politice*

[2]. *Asociația muncitorilor germani de la Bruxelles* a fost înființată de Marx şi Engels la sfîrşitul lunii august 1847, în scopul luminării politice a muncitorilor germani care locuiau în Belgia şi al propagării ideilor comunismului ştiințific în rîndurile lor. Sub conducerea lui Marx şi Engels şi a tovarăşilor lor de idei, asociația a devenit centrul legal de unire a muncitorilor revoluționari germani din Belgia şi a întreținut legături directe cu cluburile muncitoreşti flamande şi valone. Cele mai bune elemente ale asociației au făcut parte din comunitatea de la Bruxelles a Ligii comuniştilor. Asociația a jucat un rol de seamă în crearea *Asociației democratice* de la Bruxelles. Asociația muncitorilor germani de la Bruxelles şi-a încetat activitatea curînd după revoluția burgheză din februarie 1848 din Franța, în urma arestării şi expulzării majorității membrilor ei de către poliția belgiană. - *Nota red. Editurii Politice*

[3]. Este vorba de intervenția trupelor țariste în Ungaria, în 1849, cu scopul de a înăbuşi revoluția burgheză maghiară şi de a restaura puterea Habsburgilor. Răscoalele pentru apărarea constituției imperiului (adoptată la 28 martie 1849 de Adunarea națională de la Frankfurt, dar respinsă totuşi de majoritatea guvernelor germane) au constituit ultima etapă a revoluției burghezo-democratice din 1843-1849, nedesăvîrşită, din Germania. În mai şi iunie 1849, în Provincia renană, Dresden, Baden şi Palatinat au avut loc lupte armate ale maselor populare. Răsculații nu au primit nici un sprijin din partea Adunării naționale de la Frankfurt. Răscoalele au avut un caracter izolat şi spontan şi au fost înăbuşite cu cruzime pe la mijlocul lunii iulie 1849. Engels a caracterizat aceste răscoale în articolele „Campania germană pentru constituția imperiului“ (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 7, Bucureşti, Editura politică, 1960, p. 115-211) şi „Revoluție şi contrarevoluție în Germania“ (Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 8, Bucureşti, Editura politică, 1960, p 2-113). - *Nota red. Editurii Politice*

[4]. Printre manuscrisele rămase de la Marx a fost găsit ulterior materialul pregătitor pentru ultima sau pentru ultimele prelegeri despre muncă salariată şi capital, material intitulat „Salariul“ şi avînd pe copertă însemnarea „Bruxelles, decembrie 1847“ (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 6, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 593-616). Prin conținutul său, acest manuscris completează în parte lucrarea neterminată a lui Marx „Muncă salariată şi capital“. În limba germană a fost publicat pentru prima oară în revista „Unter dem Banner des Marxismus“, în martie 1925. Dar părțile finale, pregătite pentru tipar, ale lucrării „Muncă salariată şi capital“ nu au fost găsite printre manuscrisele lui Marx. - *Nota red. Editurii Politice*

[5]. Vezi *K. Marx* şi *F. Engels*. Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 3-175. - *Nota trad. Editurii Politice*

[6]. *Economia politică clasică burgheză* s-a dezvoltat în lupta dusă de burghezia în ascensiune împotriva feudalismului, în lupta penlru formarea şi consolidarea relațiilor de producție capitaliste. Ea a demascat concepțiile economice ale ideologilor feudalismului şi a încercat să pătrundă corelația internă dintre fenomenele economice ale societății burgheze; într-o anumită

PDFmyURL.com

perioadă ea a jucat un rol progresist.

Patria economiei politice clasice burgheze a fost Anglia. Reprezentanții ei cei mai de seamă au fost, pe lîngă William Petty (1623-1687), în primul rînd Adam Smith (1723-1790) şi David Ricardo (1772-1823). - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. Vezi *K. Marx* şi *F. Engels*. Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 15-41. - *Nota trad. Editurii Politice*

[8]. Vezi *K. Marx* şi *F. Engels*. Opere, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1966, p.49-85. - *Nota trad. Editurii Politice*

[9]. Vezi *K. Marx* şi *F. Engels*. Opere, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1966, p. 543. - *Nota trad. Editurii Politice*

[10]. Engels se referă la sărbătorirea zilei de 1 Mai 1891. În unele țări (Anglia, Germania) ziua de 1 Mai se sărbătorea în prima duminică de mai, care în 1891 cădea în ziua de 3 a lunii. În acel an au avut loc cu acest prilej mitinguri şi demonstații muncitoreşti în multe oraşe din Anglia, Austria, Germania, Franța, Italia, România şi alte țări. - *Nota red. Editurii Politice*

[1']. „*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*“ - cotidian; a apărut la Köln, sub redația lui Karl Marx, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849. Din redacție făceau parte: Friedrich Engels, Wilhelm Wolff, Georg Weerth, Ferdinand Wolff, Ernst Dronke, Ferdinand Freiligrath şi Heinrich Burgers.

Organ de presă combativ al aripii proletare a democrației, „Neue Rheinische Zeitung“ a avut rolul de educator al maselor populare, ridicîndu-le la luptă împotriva contrarevoluției. Articolele de fond, care defineau poziția ziarului în cele mai importante probleme ale revoluției germane şi ale celei europene, erau scrise, de regulă, de Marx şi de Engels.

Poziția fermă şi intransigentă a lui „Neue Rheinische Zeitung“, internaționalismul lui combativ, demascările politice din paginile lui - toate acestea au atras după sine, chiar din primele luni ale apariției sale, persecutarea ziarului de către presa feudală-monarhistă şi liberală-burgheză, precum şi de către guvernul prusian. Aceste persecuții s-au intensificat îndeosebi după lovitura de stat contrarevoluționară din Prusia din noiembrie-decembrie 1848.

În pofida tuturor persecuțiilor şi a piedicilor puse de poliție, „Neue Rheinische Zeitung“ a apărat cu curaj interesele democrației revoluționare, şi prin aceasta interesele proletariatului. În mai 1849, în condițiile ofensivei generale a contrarevoluției, guvernul prusian, profitînd de faptul că Marx nu fusese repus în drepturile de cetățean prusian, a emis un ordin de expulzare a lui din Prusia. În urma expulzării lui Marx şi a persecuțiilor împotriva celorlalți redactori ai lui „Neue Rheinische Zeitung“, ziarul şi-a încetat apariția. Ultimul număr, nr. 301, al lui „Neue Rheinische Zeitung“, tipărit în culoare roşie, a apărut la 19 mai 1849. În cuvîntul de rămas bun adresat muncitorilor din Köln, redactorii ziarului declarau că „ultimul lor cuvînt va fi întotdeauna şi pretutindeni: eliberarea clasei muncitoare!“ „Neue Rheinische Zeitung“ a fost „organul de presă cel

PDFmyURL.com

mai bun, neîntrecut, al proletariatului revoluționar“ (Lenin). - *Nota red. Editurii Politice*

Muncă salariată şi capital
I. >>
MIA | Secțiunea română | Marx/Engels

PDFmyURL.com

Karl Marx

Muncă salariată şi capital

I

Ni s-a imputat din diferite părţi că n-am expus *relaţiile* economice care formează baza materială a luptelor de clasă şi a luptelor naţionale de astăzi. În mod sistematic noi ne-am referit la aceste relaţii numai acolo unde ele ies direct la iveală în ciocnirile politice.

În primul rînd era necesar să urmărim lupta de clasă în decursul istoriei curente şi să dovedim în mod empiric, pe baza materialului istoric existent şi al aceluia nou care se iveşte zi de zi, că, o dată cu înfrîngerea clasei muncitoare, care făcuse revoluţia din februarie şi din martie[1] au fost învinşi şi adversarii ei - republicanii burghezi din Franţa, clasa burgheziei şi cea a ţărănimii care pe întregul continent european combăteau absolutismul feudal; că victoria „republicii oneste“ în Franţa a însemnat totodată căderea naţiunilor care au răspuns la revoluţia din februarie cu eroice războaie de independenţă; că, în sfîrşit, o dată cu înfrîngerea muncitorilor revoluţionari, Europa a recăzut în vechea ei robie dublă, în robia *anglo-rusă*. Luptele din iunie de la Paris, căderea Vienei, tragicomedia din noiembrie 1848 de la Berlin[2], eforturile desperate ale Poloniei, Italiei şi Ungariei, înfometarea Irlandei - iată momentele principale care rezumă, în Europa, lupta de clasă dintre burghezie şi clasa muncitoare, şi pe baza cărora am demonstrat că orice mişcare revoluţionară, oricît de îndepărtat de lupta de clasă ar părea ţelul ei, trebuie să dea greş atîta timp cît nu va învinge clasa muncitoare revoluţionară, că orice reformă socială va rămîne o utopie atîta timp cît revoluţia proletară şi contrarevoluţia feudală nu-şi vor măsura forţele cu armele în mînă într-un *război mondial*. În expunerea noastră, ca şi în realitate, *Belgia* şi *Elveţia* erau nişte picturi de gen tragicomice şi caricaturale în marea frescă istorică: una ca stat-model de monarhie burgheză, cealaltă ca stat-model de republică burgheză, amîndouă state care îşi inchipuie că sînt la fel

PDFmyURL.com

de independente atît de lupta de clasă cît şi de revoluţia europeană.

Acum, după ce cititorii noştri au văzut lupta de clasă dezvoltîndu-se şi luînd forme politice grandioase în 1848, a sosit timpul să ne ocupăm mai îndeaproape de relaţiile economice propriu-zise, pe care se întemeiază atît[3] existenţa burgheziei şi dominaţiei ei de clasă cît[4] şi sclavia muncitorilor.

În trei mari capitole vom expune: 1) relaţia dintre *munca salariată şi capital*, sclavia muncitorului, dominaţia capitalistului; 2) *pieirea inevitabilă a claselor burgheze mijlocii şi aşa-numitei stări ţărăneşti in sistemul actual*; 3) *înrobirea comercială şi exploatarea claselor burgheze ale diferitelor naţiuni europene* de către despotul pieţii mondiale - *Anglia*.

Vom căuta să facem expunerea cît mai simplă şi mai populară, pornind de la presupunerea că chiar noţiunile cele mai elementare de economie politică ar fi necunoscute. Vrem să fim pe înţelesul muncitorilor. De altminteri, în Germania, începînd cu apărătorii înverşunaţi ai stărilor de lucruri existente şi pînă la *şarlatanii socialişti* şi la *geniile politice neînţelese*, care în fărîmiţata Germanie sînt încă mai numeroşi decît suveranii, domneşte cea mai ciudată ignoranţă şi confuzie în ce priveşte relaţiile economice cele mai simple.

Să trecem, aşadar, la prima problemă: *Ce este salariul? Cum este el determinat?*

Dacă am întreba pe muncitori: „Ce salariu aveţi?“ - unul ar răspunde: „Eu primesc de la burghezul meu 1 marcă[5] pentru o zi de muncă“, altul: „Eu primesc 2 mărci“ etc. După diferite ramuri de muncă în care lucrează, ei ar indica sume de bani diferite pe care le primesc de la burghezii respectivi pentru[6] executarea unei munci determinate, de pildă, pentru ţesutul unui cot de pînză sau pentru culesul unei coli de tipar. Cu toată varietatea răspunsurilor lor, ei vor fi cu toţii de acord asupra unui[7] punct: salariul este suma de bani pe care capitalistul[8] o plăteşte pentru un timp de muncă determinat sau pentru prestarea unei munci determinate.

Aşadar, pe cît se pare[9], capitalistul[10] *cumpără* munca lor pe bani. Pe bani ei îi *vînd* munca

PDFmyURL.com

lor[11]. Aceasta însă numai în aparență. Ceea ce vînd muncitorii în realitate capitalistului în schimbul banilor este *forța* lor de muncă. Capitalistul cumpără această forță de muncă pentru o zi, o săptămînă, o lună etc. Şi, după ce a cumpărat-o, el o consumă, punînd pe muncitori să lucreze timpul convenit[12]. Cu aceeaşi sumă[13] cu care capitalistul[10] a cumpărat forța lor de muncă[14], de pildă cu 2 mărci, el ar fi putut să cumpere 2 pfunzi de zahăr sau o cantitate determinată dintr-o altă marfă oarecare. Cele 2 mărci cu care a cumpărat 2 pfunzi de zahăr reprezintă *prețul* celor 2 pfunzi de zahăr. Cele 2 mărci[15] cu care a cumpărat[16] folosința pe timp de douăsprezece ore a forței de muncă reprezintă prețul muncii de douăsprezece ore. Forța de muncă[14] este deci o marfă, întocmai ca zahărul. Prima se măsoară cu ceasornicul[17], cealaltă cu cîntarul.

Marfa lor, forța de muncă[14], muncitorii o schimbă pe marfa capitalistului, pe bani; şi anume acest schimb are loc într-un raport determinat. Atîția bani pentru atîta timp[18] de folosință a forței de muncă. Pentru douăsprezece ore de țesut - 2 mărci. Dar aceste 2 mărci nu reprezintă oare toate celelalte mărfuri pe care pot să le cumpăr cu 2 mărci? În realitate muncitorul a schimbat, aşadar, marfa sa, forța de muncă[14], pe[19] mărfuri de tot felul şi anume într-un raport determinat. Dîndu-i 2 mărci, capitalistul i-a dat atîta carne, atîta îmbrăcăminte, atîtea lemne, lumină etc. în schimbul zilei sale de muncă. Cele două mărci exprimă deci proporția în care forța de muncă[14] este schimbată pe[20] alte mărfuri, *valoarea de schimb* a forței sale de muncă[21]. Valoarea de schimb a unei mărfi exprimată în *bani* este tocmai ceea ce numim *prețul* ei. Aşadar, *salariul* nu este decît o denumire deosebită pentru prețul forței de muncă[22] [23], numit de obicei prețul muncii[24], pentru prețul acestei mărfi specifice care nu poate fi conținută în altceva decît în carnea şi în sîngele omenesc.

Să luăm un muncitor oarecare, de pildă un țesător. Capitalistul[25] îi pune la dispoziție războiul de țesut şi firele. Țesătorul începe să muncească şi firele se transformă în pînză. Capitalistul[25] îşi însuşeşte pînza şi o vinde, de pildă, cu 20 de mărci. Reprezintă oare salariul țesătorului o *parte* din pînză, din cele 20 de mărci, din produsul muncii sale? Nicidecum. Țesătorul şi-a primit salariul cu mult înainte ca pînza să fi fost vîndută, ba poate chiar cu mult înainte de a se fi terminat țesutul ei. Prin

PDFmyURL.com

urmare capitalistul nu plăteşte acest salariu cu banii pe care îi va obține în schimbul pînzei, ci cu banii pe care îi are dinainte disponibili. Mărfurile pe care țesătorul le primeşte în schimbul mărfii sale, în schimbul forței de muncă[26], sînt tot atît de puțin produse de el ca şi războiul de țesut şi firele pe care i le pune la dispoziție burghezul. Se poate întîmpla ca burghezul să nu găsească nici un cumpărător pentru pînza sa. Se poate întîmpla ca el să nu scoată din vînzarea ei nici măcar suma dată ca salariu. Este posibil ca el s-o vîndă foarte avantajos în raport cu salariul țesătorului. Toate acestea nu-l privesc de loc pe țesător. Capitalistul cumpără cu o parte din averea de care dispune, din capitalul său, forța de muncă[27] a țesătorului, întocmai cum, cu o altă parte din averea sa, a cumpărat materia primă - firele - şi unealta de muncă - războiul de țesut. După ce a făcut aceste cumpărături - printre care se numără şi forța de muncă[27] necesară pentru producerea pînzei -, el nu mai produce decît cu *materii prime şi unelte de muncă care-i aparțin numai lui*. Printre acestea din urmă se numără acum, firește, şi bunul nostru țesător, căruia îi revine din produs sau din prețul produsului tot atît de puțin ca şi războiului de țesut.

Salariul nu este deci o parte care revine muncitorului din marfa produsă de el. Salariul este acea parte din mărfurile deja existente cu care capitalistul îşi cumpără o cantitate determinată de forță de muncă[27] *productivă.*

Forța de muncă[27] este, aşadar, o marfă pe care posesorul ei, muncitorul salariat, o vinde capitalului. Pentru ce o vinde? Pentru a trăi.

Funcționarea[28] forței de muncă[29], munca, este însă propria activitate vitală a muncitorului, propria sa manifestare de viață. Şi această *activitate vitală* el o vinde unui terț, pentru a-şi asigura *mijloacele de subzistență* necesare. Activitatea sa vitală este, aşadar, pentru el doar un *mijloc* care-i face posibilă existența. El munceşte ca să trăiască. El nici nu consideră munca o parte din însăşi viața sa; ea este, dimpotrivă, o sacrificare a vieții sale. Munca este o marfă pe care a vîndut-o unui terț. De aceea nici produsul activității sale nu este scopul activității sale. Ceea ce produce pentru sine însuşi nu este mătasea pe care o țese, nici aurul pe care îl extrage din mină, nici palatul pe care îl clădeşte. Ceea ce produce pentru sine însuşi este *salariul*, iar mătasea, aurul, palatul se reduc pentru el la o cantitate

PDFmyURL.com

determinată de mijloace de subzistență, poate o haină de bumbac, monede de aramă şi o locuință la subsol. Şi muncitorul care timp de douăsprezece ore țese, toarce, sfredeleşte, strunjeşte, zideşte, sapă, sparge sau cară pietre etc. consideră oare aceste douăsprezece ore de țesut, de tors, de sfredelit, de strunjit, de zidit, de săpat, de spart pietre ca o manifestare a vieții sale, ca viață? Dimpotrivă. Viața începe pentru el abia atunci cînd această activitate încetează - la masă, la cîrciumă, în pat. Iar cele douăsprezece ore de muncă nu au pentru dînsul sensul de țesut, tors, sfredelit etc., ci numai sensul de *cîştig*, care-i permite să mănînce, să se ducă la cîrciumă, să doarmă. Dacă viermele de mătase ar toarce pentru a-şi tîrî existența ca omidă, atunci el ar fi un adevărat muncitor salariat.

Forța de muncă[30] n-a fost întotdeauna *o marfă*. Munca n-a fost întotdeauna muncă salariată, adică muncă *liberă*. *Sclavul* nu-şi vindea forța de muncă[30] stăpînului de sclavi, întocmai cum nici boul nu-şi vinde țăranului serviciile. Sclavul, cu forța sa de muncă[30] cu tot, este vîndut o dată pentru totdeauna stăpînului său. El este o marfă care poate trece din mîna unui proprietar în mîna altuia. El *însuşi* este o marfă, dar forța de muncă nu este marfa *sa*. *Iobagul* vinde numai o parte din forța sa de muncă[30]. Nu el este acela care primeşte o plată de la proprietarul pămîntului, ci, dimpotrivă, proprietarul pămîntului primeşte un tribut de la el. Iobagul aparține pămîntului şi aduce roade stăpînului pămîntului. *Muncitorul liber* însă se vinde pe sine însuşi, şi anume bucată cu bucată. Zi de zi el vinde la mezat 8, 10, 12, 15 ore din viața sa aceluia care oferă mai mult, posesorului de materii prime, de unelte de muncă şi de mijloace de subzistență, adică capitalistului. Muncitorul nu aparține nici vreunui proprietar şi nici pămîntului, dar 8, 10, 12, 15 ore din viața sa zilnică aparțin aceluia care le cumpără. Muncitorul îl părăseşte ori de cîte ori vrea pe capitalistul care 1-a tocmit, iar capitalistul îl concediază ori de cîte ori crede de cuviință, de îndată ce nu mai poate trage de pe urma lui nici un folos sau folosul scontat. Dar muncitorul, a cărui unică sursă de cîştig este vînzarea forței sale de muncă[31], nu poate părăsi *întreaga clasă a cumpărătorilor, adică clasa capitaliştilor*, fără să se condamne la moarte. *El nu aparține cutărui sau cutărui capitalist*[32], ci clasei capitaliştilor[33], şi este treaba sa să se plaseze, adică să-şi găsească un cumpărător în rîndurile acestei clase a capitaliştilor[34].

Înainte de a ne ocupa acum mai îndeaproape de relația dintre capital şi munca salariată, vom

PDFmyURL.com

expune pe scurt relaţiile cele mai generale care joacă un rol în determinarea salariului.

Salariul este, după cum am văzut, *preţul* unei mărfi determinate, al forţei de muncă[31]. Salariul este, aşadar, determinat de aceleaşi legi care determină preţul oricărei alte mărfi. Se pune deci întrebarea: *cum este determinat preţul unei mărfi*?

---

[1]. Este vorba de revoluţiile care au avut loc la 23 şi 24 februarie la Paris, la 13 martie la Viena şi la 18 martie 1848 la Berlin. - *Nota red. Editurii Politice*

[2]. În „Neue Rheinische Zeitung“ („N. Rh. Z.“) lipseşte: 1848. - *Nota red. Editurii Politice*

[3].-[4]. În „N. Rh. Z.“ lipsesc: „atît“ şi „cît“. - *Nota red. Editurii Politice*

[5]. În „N. Rh. Z.“ aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

[6]. În „N. Rh. Z.“ este adăugat: pentru un timp determinat sau pentru. - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. În „N. Rh. Z.“ este adăugat: singur. - *Nota red. Editurii Politice*

[8]. În „N. Rh. Z“: burghezul. - *Nota red. Editurii Politice*

[9]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[10]. În „N. Rh. Z.“: „burghezul“. - *Nota red. Editurii Politice*

[11].-[12]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[13]. În „N. Rh. Z.“: sumă de bani. - *Nota red. Editurii Politice*

[14]. În „N. Rh. Z.“: munca. - *Nota red. Editurii Politice*

[15]. În „N. Rh. Z.“: aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

PDFmyURL.com

[16]. În „N. Rh. Z.“: munca pe timp de douăsprezece ore. - *Nota red. Editurii Politice*

[17]. În „N. Rh. Z.“: este adăugat: şi. - *Nota red. Editurii Politice*

[18]. În „N. Rh. Z.“: muncă. - *Nota red. Editurii Politice*

[19]. În „N. Rh. Z.“ este adăugat: celelalte. - *Nota red. Editurii Politice*

[20]. În „N. Rh. Z.“: o altă marfă. - *Nota red. Editurii Politice*

[21]. În „N. Rh. Z.“: muncii sale. - *Nota red. Editurii Politice*

[22]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[23].;[24]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[25]. În „N. Rh. Z.“: burghezul. - *Nota red. Editurii Politice*

[26]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[27]. În „N. Rh. Z.“: munca. - *Nota red. Editurii Politice*

[28]. [29]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[30]. În „N. Rh. Z.“: munca. - *Nota red. Editurii Politice*

[31]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[32]. În „N. Rh. Z.“: burghez. - *Nota red. Editurii Politice*

[33]. În „N. Rh. Z.“: burgheziei, „clasei burgheze“. - *Nota red. Editurii Politice*

[34]. În „N. Rh. Z.“: clase burgheze. - *Nota red. Editurii Politice*

PDFmyURL.com

Karl Marx

Muncă salariată şi capital

II

Prin ce este determinat *preţul* unei mărfi?

Prin concurenţa dintre cumpărători şi vînzători, prin raportul dintre cerere şi ofertă. Concurenţa prin care este determinat preţul unei mărfi are *trei aspecte*.

Aceeaşi marfă este oferită de diferiţi vînzători. Acela care va vinde mărfuri la fel de bune cu preţul cel mai ieftin este sigur că va înlătura pe ceilalţi vînzători şi că-şi va asigura desfacerea cea mai mare. Vînzătorii îşi dispută deci reciproc desfacerea, piaţa. Fiecare dintre ei vrea să vîndă, să vîndă cît mai mult, şi, dacă e posibil, să vîndă numai el, excluzîndu-i pe ceilalţi vînzători. De aceea unul vinde mai ieftin decît celălalt. Are loc aşadar o *concurenţă între vînzători*, care face să scadă preţul mărfurilor oferite de ei.

Are însă loc o *concurenţă* şi *între cumpărători*, care, la rîndul ei, *face să crească* preţul mărfurilor oferite.

În sfîrşit, are loc o *concurenţă între cumpărători şi vînzători*. Primii vor să cumpere cît mai ieftin cu putinţă, ceilalţi vor să vîndă cît mai scump cu putinţă. Rezultatul acestei concurenţe dintre cumpărători şi vînzători va depinde de raportul dintre cele două părţi ale concurenţei arătate mai sus, adică de faptul dacă este mai puternică concurenţa din armata cumpărătorilor sau concurenţa din armata vînzătorilor. Industria pune faţă în faţă pe cîmpul de luptă două armate, dintre care fiecare în parte duce o luptă şi în propriile ei rînduri, în mijlocul propriilor ei trupe. Armata în sînul căreia are loc încăierarea

PDFmyURL.com

cea mai mică o învinge pe cea adversă.

Să presupunem că pe piață se află 100 de baloturi de bumbac şi în acelaşi timp cumpărători pentru 1.000 de baloturi de bumbac. În acest caz, cererea este deci de zece ori mai mare decît oferta. Concurența dintre cumpărători va fi prin urmare foarte puternică, fiecare dintre ei voind să pună mîna pe un balot, ba, dacă se poate, pe toată suta de baloturi. Acest exemplu nu este o ipoteză arbitrară. În istoria comerțului am avut perioade de recolte proaste de bumbac, cînd cîțiva capitalişti asociați au căutat să acapareze nu o sută de baloturi, ci toată rezerva de bumbac a pămîntului. În exemplul dat de noi, fiecare cumpărător va căuta deci să-l scoată din luptă pe celălalt, oferind un preț relativ mai mare pentru balotul de bumbac. Văzînd trupele armatei duşmane angajate într-o luptă intestină înverşunată şi fiind absolut siguri de vînzarea tuturor celor 100 de baloturi de bumbac ale lor, vînzătorii de bumbac se vor feri să se încaiere între ei şi să scadă prețul bumbacului într-un moment în care adversarii lor se întrec să-l ridice. Aşadar, în armata vînzătorilor a coborît deodată pacea. Ei stau ca *un singur* om în fața cumpărătorilor, îşi încrucişează filozofic brațele, şi pretențiile lor n-ar mai cunoaşte limite dacă ofertele, chiar şi ale celor mai insistenți cumpărători, n-ar avea limitele lor foarte precise,

Aşadar, dacă oferta unei mărfi e mai mică decît cererea acestei mărfi, între vînzători are loc o concurență foarte slabă, sau nu are loc nici o concurență. În aceeaşi proporție în care scade această concurență, creşte concurența dintre cumpărători. Rezultatul: o creştere mai mult sau mai puțin însemnată a prețurilor mărfurilor.

După cum se ştie, mai frecvent este cazul invers, avînd un rezultat invers. O precumpănire considerabilă a ofertei asupra cererii, concurență desperată între vînzători, lipsă de cumpărători, desfacerea mărfurilor la prețuri derizorii.

Dar ce înseamnă creşterea şi scăderea prețurilor, ce înseamnă preț mare, preț mic? Un grăunte de nisip privit la microscop este mare, iar un turn este mic în comparație cu un munte. Şi dacă prețul este determinat de raportul dintre cerere şi ofertă, atunci prin ce este determinat raportul dintre cerere şi ofertă?

PDFmyURL.com

Să ne adresăm primului burghez întîlnit în cale. Fără să stea prea mult pe gînduri, întocmai ca un nou Alexandru Macedon, el va tăia acest nod metafizic cu ajutorul tablei înmulțirii. Dacă producerea mărfii pe care o vînd - ne va spune el - m-a costat 100 de mărci şi la vînzarea ei obțin - bineînțeles după un interval de un an - 110 mărci, acesta este un profit modest, onest, decent. Dacă însă la vînzare obțin 120 sau 130 de mărci, înseamnă că am realizat un profit mare; iar dacă aş obține 200 de mărci, apoi acesta ar fi un profit extraordinar, enorm. Ce-i serveşte, aşadar, burghezului c a *măsură* a cîştigului? *Cheltuielile de producție* a mărfii sale. Dacă în schimbul acestei mărfi el primeşte o anumită cantitate de alte mărfuri a căror producție a costat mai puțin, atunci a pierdut. Dacă în schimbul mărfii sale primeşte o anumită cantitate de alte mărfuri, a căror producție a costat mai mult, atunci a cîştigat. Şi burghezul calculează scăderea sau creşterea cîştigului său după numărul de grade cu care valoarea de schimb a mărfii sale se găseşte sub zero sau deasupra lui zero, adică sub *cheltuielile de producție* sau deasupra lor.

Am văzut deci că raportul variabil dintre cerere şi ofertă provoacă cînd creşterea, cînd scăderea prețurilor, cînd prețuri mari, cînd prețuri mici. Dacă prețul unei mărfi se urcă foarte mult din cauza ofertei slabe sau din cauza creşterii disproporționate a cererii, atunci prețul unei alte mărfi oarecare scade în mod necesar în aceeaşi proporție; căci prețul unei mărfi nu poate face decît să exprime în bani raportul în care terțe mărfuri sînt schimbate cu ea. Dacă, de pildă, prețul unui cot de țesătură de mătase se ridică de la 5 la 6 mărci[1], atunci prețul argintului a scăzut în raport cu prețul mătăsii, şi la fel a scăzut în raport cu prețul mătăsii, prețul tuturor celorlalte mărfuri care au rămas la vechile lor prețuri. Trebuie să se dea o cantitate mai mare din acestea în schimbul aceleiaşi cantități de mătase. Ce urmare va avea urcarea prețului unei mărfi? O mulțime de capitaluri se vor îndrepta spre ramura industrială prosperă, şi acest aflux de capitaluri în domeniul industriei favorizate va dura pînă cînd profitul în ramura respectivă va scădea pînă la nivelul obişnuit, sau, mai bine zis, pînă cînd, din cauza supraproducției, prețul produselor ramurii respective va scădea sub cheltuielile de producție.

Invers, dacă prețul unei mărfi scade sub cheltuielile ei de producție, capitalurile se vor retrage din producția mărfii respective. Cu excepția cazului în care o ramură industrială nu mai corespunde cerințelor vremii şi deci trebuie să dispară, producția mărfii respective, adică oferta ei, va scădea prin

PDFmyURL.com

această fugă a capitalurilor pînă cînd ea va corespunde cererii, deci pînă cînd prețul ei se va ridica din nou la nivelul cheltuielilor ei de producție sau, mai bine zis, pînă cînd oferta va fi scăzut sub cerere, adică pînă cînd prețul ei se va urca iarăşi peste cheltuielile ei de producție, căci *prețul curent*[2] *al unei mărfi se află întotdeauna peste sau sub cheltuielile ei de producție.*

După cum vedem, capitalurile emigrează şi imigrează în permanență din domeniul unei industrii în domeniul alteia. Prețul urcat provoacă o imigrare prea puternică, iar prețul scăzut o emigrare prea puternică.

Dintr-un alt punct de vedere am putea arăta că nu numai oferta este determinată de cheltuielile de producție, ci şi cererea. Dar aceasta ne-ar îndepărta prea mult de tema noastră.

Am văzut adineauri că oscilațiile ofertei şi ale cererii fac ca prețul unei mărfi să revină mereu la nivelul cheltuielilor ei de producție. *E drept că adevăratul preț al unei mărfi se află întotdeauna peste sau sub cheltuielile de producție; dar creşterea şi scăderea se completează reciproc*, aşa încît, dacă totalizăm fluxul şi refluxul industriei într-un anumit interval de timp, mărfurile sînt schimbate între ele corespunzător cheltuielilor lor de producție, prețul lor este deci determinat de cheltuielile lor de producție.

Această determinare a prețului prin cheltuielile de producție nu trebuie înțeleasă în sensul în care o înțeleg economiştii. Economiştii spun că *prețul mediu* al mărfurilor este egal cu cheltuielile de producție; aceasta ar fi *legea*. Mişcarea anarhică prin care urcarea este compensată de scădere, iar scăderea de urcare, ei o consideră drept întîmplare. Tot atît de justificat ar fi să se considere - şi acesta a şi fost cazul altor economişti - oscilațiile prețurilor drept lege şi determinarea lor prin cheltuielile de producție drept întîmplare. Dar numai aceste oscilații care, examinate mai de aproape, aduc cu sine ravagiile cele mai grozave şi, asemenea unor cutremure de pămînt, zdruncină din temelii societatea burgheză, numai aceste oscilații determină, în desfăşurarea lor, prețul prin cheltuielile de producție. Mişcarea de ansamblu a acestei dezordini este ordinea ei. În desfăşurarea acestei anarhii industriale, în această mişcare circulară, concurența compensează, ca să spunem aşa, o extravaganță prin cealaltă.

PDFmyURL.com

Vedem, aşadar, că prețul unei mărfi este determinat de cheltuielile ei de producție în aşa fel, încît perioadele în care prețul acestei mărfi creşte peste cheltuielile de producție sînt compensate de perioadele în care el scade sub cheltuielile de producție, şi invers. Fireşte că acest lucru nu este valabil pentru un produs industrial izolat dat, ci numai pentru întreaga ramură industrială. Acest lucru nu este valabil deci nici pentru industriaşul izolat, ci numai pentru întreaga clasă a industriaşilor.

Determinarea prețului prin cheltuielile de producție este identică cu determinarea prețului prin timpul de muncă necesar pentru producerea unei mărfi, deoarece cheltuielile de producție se compun din: 1) materii prime şi[3] uzura uneltelor de muncă[4], adică din produse industriale a căror producere a costat un anumit număr de zile de muncă şi care reprezintă deci o anumită[5] cantitate de timp de muncă, şi 2) din muncă nemijlocită, a cărei măsură este tocmai timpul.

Or, aceleaşi legi generale care reglează în genere prețul mărfurilor reglează, fireşte, şi *salariul*, *prețul muncii*.

Salariul ba va creşte, ba va scădea, în funcție de raportul dintre cerere şi ofertă, în funcție de felul cum se va desfăşura concurența dintre cumpărătorii forței de muncă, capitaliştii, şi vînzătorii forței de muncă, muncitorii. Oscilațiile salariului corespund în general oscilațiilor prețurilor mărfurilor. *Dar în cadrul acestor oscilații prețul muncii va fi determinat de cheltuielile de producție, de timpul de muncă necesar pentru producerea acestei mărfi, forța de muncă*[6].

Care sînt deci cheltuielile de producție a forței de muncă[7]*?*

Sînt cheltuielile necesare pentru a-l menține pe muncitor ca muncitor şi pentru a-l forma ca muncitor.

De aceea, cu cît o muncă cere un timp de calificare mai scurt, cu atît cheltuielile de producție a muncitorului sînt mai mici, cu atît prețul muncii sale, salariul său este mai redus. În ramurile industriale care aproape nu necesită nici un timp de calificare, simpla existență fizică a muncitorului fiind suficientă, cheltuielile de producție necesare pentru a-l produce pe muncitor se mărginesc aproape numai la

PDFmyURL.com

mărfurile necesare pentru a-l menține în viață și[8] capabil de a munci[9]. De aceea *prețul muncii sale* va fi determinat de *prețul mijloacelor de subzistență necesare*.

Aici intervine însă şi un alt considerent.

Calculînd cheltuielile sale de producție şi, pe baza lor, prețul produselor, fabricantul ține seama şi de uzura uneltelor de muncă. Dacă, de pildă, o maşină îl costă 1 000 de mărci[10] şi această maşină se uzează în zece ani, atunci el adaugă anual 100 de mărci la prețul mărfurilor, pentru ca după zece ani să poată înlocui maşina uzată cu alta nouă. La fel trebuie incluse, în cheltuielile de producție a forței de muncă simple, cheltuielile de perpetuare, care dau clasei muncitoare posibilitatea să se înmulțească şi să înlocuiască pe muncitorii uzați cu alții noi. Prin urmare uzura muncitorului este pusă la socoteală la fel ca şi uzura maşinii.

Aşadar cheltuielile de producție a forței de muncă[11] simple se reduc la *cheltuielile de întreținere şi de perpetuare a muncitorului*. Prețul acestor cheltuieli de întreținere şi de perpetuare constituie salariul. Salariul astfel determinat se numeşte *salariu minim*. Acest salariu minim ca de altfel în genere determinarea prețurilor mărfurilor prin cheltuielile lor de producție, nu se referă la *individul izolat*, ci la *specie*. Sînt muncitori, milioane de muncitori, care nu primesc destul ca să se poată întreține şi perpetua; dar *salariul întregii clase muncitoare* se egalizează în cadrul oscilațiilor lui la nivelul acestui minim.

Acum, după ce ne-am lămurit în ceea ce priveşte legile cele mai generale, care reglează atît salariul cît şi prețul oricărei alte mărfi, putem să trecem la o cercetare mai amănunțită a temei noastre.

PDFmyURL.com

[1]. În ,,N. Rh. Z." aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

[2]. *Prețul de piață*. - *Nota red. Editurii Politice*

[3].-[4]. În „N. Rh. Z.“: unelte - *Nota red. Editurii Politice*

[5]. În „N. Rh. Z.“: o cantitate determinată. - *Nota red. Editurii Politice*

[6]. În „N. Rh. Z.“: munca. - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. În „N. Rh. Z.“: muncii însăşi. - *Nota red. Editurii Politice*

[8].-[9]. În „N. Rh. Z.“ lipsesc aceste cuvinte. - *Nota red. Editurii Politice*

[10]. În „N. Rh. Z.“ aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

[11]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

Muncă salariată şi capital
<< I | III >>
MIA | Secțiunea română | Marx/Engels

PDFmyURL.com

Karl Marx

Muncă salariată şi capital

III

Capitalul constă din materii prime, unelte de muncă şi mijloace de subzistenţă de tot felul, care sînt întrebuinţate pentru producerea de noi materii prime, de noi unelte de muncă şi de noi mijloace de subzistenţă. Toate aceste părţi componente ale capitalului sînt creaţii ale muncii, produse ale muncii, *muncă acumulată*. Munca acumulată care serveşte ca mijloc pentru o nouă producţie este capital.

Aşa spun economiştii.

Ce este un sclav negru? Un om de rasă neagră. Această explicaţie nu valorează mai mult ca cealaltă.

Un negru este un negru. Abia în condiţiile unor anumite relaţii el devine *sclav*. O maşină de filat bumbac este o maşină pentru filatul bumbacului. Numai în condiţiile unor anumite relaţii ea devine *capital*. Smulsă din aceste relaţii, ea nu este capital, aşa cum *aurul* în sine nu este *bani* sau zahărul *preţ* al zahărului.

În producţie oamenii nu acţionează numai asupra naturii[1], ci acţionează şi unii asupra altora[2]. Ei nu produc decît cooperînd într-un fel anumit şi făcînd între ei schimb de activităţi. Pentru a produce, ei intră în anumite legături şi relaţii între ei, şi numai în cadrul acestor legături şi relaţii sociale are loc acţiunea lor asupra naturii, are loc producţia.

În funcţie de caracterul mijloacelor de producţie, aceste relaţii sociale în care intră producătorii între ei, condiţiile în care fac între ei schimb de activităţi şi participă la ansamblul producţiei vor fi,

PDFmyURL.com

fireşte, diferite. O dată cu inventarea unui nou instrument de război, a armei de foc, s-a modificat în mod necesar întreaga organizare internă a armatei, s-au schimbat condiţiile în care indivizii pot să formeze o armată şi să acţioneze ca armată, s-a schimbat şi raportul dintre diferitele armate.

Relaţiile sociale în cadrul cărora produc indivizii, *relaţiile sociale de producţie, se schimbă deci, se transformă o dată cu schimbarea şi dezvoltarea mijloacelor materiale de producţie, a forţelor de producţie. Relaţiile de producţie formează în totalitatea lor ceea ce* numim *relaţiile sociale, societatea*, şi anume o societate pe o *anumită treaptă de dezvoltare istorică*, o societate cu un caracter specific, distinctiv. Societatea antică, societatea feudală, societatea burgheză sînt astfel de ansambluri de relaţii de producţie, fiecare dintre ele însemnînd totodată o treaptă deosebită de dezvoltare în istoria omenirii.

*Capitalu*l este şi el o relaţie socială de producţie. El este *o relaţie de producţie burgheză*, o relaţie de producţie a societăţii burgheze. Mijloacele de subzistenţă, uneltele de muncă, materiile prime din care constă capitalul, n-au fost oare produse şi acumulate în condiţii sociale date, în relaţii sociale determinate? Nu sînt ele oare întrebuinţate în vederea unei noi producţii în condiţii sociale date, în relaţii sociale determinate? Şi nu face, oare, tocmai acest caracter social determinat ca produsele care servesc pentru o nouă producţie să fie *capital*?

Capitalul nu constă numai din mijloace de subzistenţă, unelte de muncă şi materii prime, numai din produse materiale; el constă în aceeaşi măsură din *valori de schimb*. Toate produsele din care constă sînt *mărfuri*. Prin urmare capitalul nu este numai o sumă de produse materiale, el este şi o sumă de mărfuri, de valori de schimb, de *mărimi sociale*.

Capitalul rămîne acelaşi, fie că înlocuim lîna cu bumbac, cerealele cu orez, căile ferate cu vapoare, cu condiţia numai ca bumbacul, orezul, vapoarele - corpul capitalului - să aibă aceeaşi valoare de schimb, acelaşi preţ ca şi lîna, cerealele, căile ferate în care el se întruchipa înainte. Corpul capitalului se poate transforma neîncetat, fără ca acest capital să sufere cea mai mică schimbare.

Dar, dacă orice capital este o sumă de mărfuri, adică de valori de schimb, aceasta nu înseamnă că

PDFmyURL.com

orice sumă de mărfuri, de valori de schimb este capital.

Orice sumă de valori de schimb este o valoare de schimb, orice valoare de schimb în parte este o sumă de valori de schimb. De pildă, o casă care are o valoare de 1.000 de mărci[3] este o valoare de schimb de 1.000 de mărci. O bucată de hîrtie în valoare de un pfenig[4] este o sumă de valori de schimb egală cu 100/100 de pfenigi. Produsele care pot fi schimbate pe alte produse sînt *mărfuri*. Proporția determinată în care ele pot fi schimbate constituie *valoarea* lor *de schimb*, sau, exprimat în bani, *prețul* lor. Masa acestor produse nu poate schimba cu nimic destinația lor de a fi *mărfuri*, sau de a reprezenta o *valoare de schimb*, sau de a avea un *preț* determinat. Copacul, fie mare, fie mic, rămîne tot copac. Oare se schimbă caracterul de marfă, de valoare de schimb al fierului dacă îl schimbăm pe alte produse nu cu uncia, ci cu chintalul? În funcție de masa sa, el este o marfă de o valoare mai mare sau mai mică, cu un preț mai mare sau mai mic.

Cum devine însă capital o sumă de mărfuri, de valori de schimb?

Datorită faptului că în calitate de *forță* socială independentă, adică ca forță a *unei părți a societății*, ea se păstrează şi sporeşte prin aceea că *este schimbată pe forța de muncă*[5] *nemijlocită vie*. Existența unei clase care nu posedă nimic altceva decît capacitatea de muncă este o premisă necesară a capitalului.

Abia dominația muncii acumulate, trecute, materializate asupra muncii nemijlocite, vii transformă munca acumulată în capital.

Capitalul nu constă în aceea că munca acumulată serveşte muncii vii ca mijloc în vederea producției noi, ci că munca vie serveşte muncii acumulate ca mijloc de a-şi păstra şi spori valoarea de schimb.

Ce se petrece în schimbul dintre[6] capitalist şi muncitorul salariat?

Muncitorul primeşte în schimbul forței sale de muncă[7] mijloace de subzistență, iar capitalistul

PDFmyURL.com

primeşte, în schimbul mijloacelor sale de subzistenţă, muncă, activitatea productivă a muncitorului, puterea creatoare prin care muncitorul nu numai că înlocuieşte ceea ce consumă, ci şi dă muncii acumulate o valoare mai mare decît poseda ea înainte. Muncitorul primeşte de la capitalist o parte din mijloacele de subzistenţă existente. La ce-i servesc aceste mijloace de subzistenţă? La consumaţia nemijlocită. Dar îndată ce eu consum mijloacele de subzistenţă, ele sînt iremediabil pierdute pentru mine, afară doar dacă întrebuinţez timpul în care aceste mijloace mă ţin în viaţă pentru a produce noi mijloace de subzistenţă, pentru a crea în timpul consumaţiei, prin munca mea, noi valori în locul valorilor absorbite prin consumaţie. Dar tocmai această nobilă forţă reproductivă muncitorul o cedează capitalului în schimbul mijloacelor de subzistenţă primite. El a pierdut-o deci pentru sine însuşi.

Să luăm un exemplu: Un arendaş plăteşte zilerului său 5 groşi de argint pe zi. Acesta lucrează în schimbul celor 5 groşi o zi întreagă pe cîmpul arendaşului şi-i asigură astfel un venit de 10 groşi. Arendaşul nu numai că primeşte înapoi valorile pe care trebuie să le cedeze zilerului, ci le şi dublează. Prin urmare, el a întrebuinţat, a consumat într-un chip rodnic, productiv cei 5 groşi pe care i-a dat zilerului. Cu cei 5 groşi el a cumpărat tocmai munca şi forţa zilerului, care creează produse agricole de o valoare îndoită, făcînd din 5 groşi 10 groşi. În schimb, zilerul primeşte, în locul forţei sale productive, ale cărei efecte le-a cedat tocmai arendaşului, 5 groşi, pe care îi schimbă pe mijloace de subzistenţă, consumate de el mai repede sau mai încet. Cei 5 groşi au fost consumaţi, aşadar, în două feluri: *în mod productiv* pentru capital, deoarece au fost schimbaţi pe o forţă de muncă care a produs 10 groşi, şi *în mod neproductiv* pentru muncitor, deoarece au fost schimbaţi pe mijloace de subzistenţă care au dispărut pentru totdeauna şi a căror valoare el poate s-o dobîndească din nou numai repetînd acelaşi schimb cu arendaşul. *Capitalul presupune, aşadar, munca salariată, munca salariată presupune capitalul. Ele se condiţionează reciproc, se creează reciproc.*

Un muncitor dintr-o fabrică de bumbac produce oare numai stofe de bumbac? Nu, el produce capital. El produce valori care servesc din nou ca să se comande muncii lui şi[8], prin intermediul ei, să se creeze valori noi.

Capitalul poate spori numai schimbîndu-se pe forţă de muncă[9], numai dînd naştere muncii

PDFmyURL.com

salariate. Forța de muncă[10] a muncitorului salariat[11] nu poate să se schimbe decît pe capital, înmulțind capitalul, întărind puterea a cărei sclavă este. *De aceea înmulțirea capitalului înseamnă înmulțirea proletariatului, adică a*[12] *clasei muncitoare.*

Interesul capitalistului şi al muncitorului este, aşadar, *acelaşi*, susțin burghezii şi economiştii lor. Şi într-adevăr! Muncitorul piere dacă capitalul nu-i dă de lucru. Capitalul piere dacă nu exploatează forța de muncă, şi pentru a o exploata trebuie s-o cumpere. Cu cît capitalul destinat producției, capitalul productiv, creşte mai repede, deci cu cît industria este mai înfloritoare, cu cît burghezia se îmbogățeşte mai mult, cu cît afacerile merg mai bine, cu atît capitalistul are nevoie de mai mulți muncitori, cu atît muncitorul se vinde mai scump.

Condiția indispensabilă pentru ca muncitorul să aibă o situație acceptabilă este deci *creşterea cît se poate mai rapidă a capitalului productiv.*

Dar ce înseamnă creşterea capitalului productiv? Înseamnă creşterea puterii muncii acumulate asupra muncii vii, creşterea dominației burgheziei asupra clasei muncitoare. Cînd munca salariată produce avuția străină care o domină, puterea vrăjmaşă ei, capitalul, ea capătă în schimb de la aceasta mijloace pentru a putea munci, adică mijloace de subzistență, cu condiția să devină din nou o parte a capitalului, pîrghia care zvîrle din nou capitalul într-o mişcare accelerată de creştere.

Afirmația că interesele capitalului şi interesele muncitorilor[13] *sînt identice înseamnă doar atît; capitalul şi munca salariată sînt două laturi ale uneia şi aceleiaşi relații. Una o condiționează pe cealaltă, întocmai cum se condiționează reciproc cămătarul şi risipitorul.*

Atîta timp cît muncitorul salariat este muncitor salariat, soarta lui depinde de capital. Iată care este faimoasa comunitate de interese dintre muncitor şi capitalist.

PDFmyURL.com

[1].-[2]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[3]. În „N. Rh. Z.“ aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

[4]. În „N. Rh. Z.“ aici şi mai departe: centimă. - *Nota red. Editurii Politice*

[5]. În „N. Rh. Z.“: munca. - *Nota red. Editurii Politice*

[6]. În „N. Rh. Z.“: capital şi muncă salariată. - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[8]. În „N. Rh. Z.“: pentru ca. - *Nota red. Editurii Politice*

[9]. În ,.N. Rh. Z.“: muncă. - *Nota red. Editurii Politice*

[10].-[11]. În „N. Rh. Z.“: munca salariată. - *Nota red. Editurii Politice*

[12]. În „N. Rh. Z.“: claselor muncitoare. - *Nota red. Editurii Politice*

[13]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

PDFmyURL.com

Karl Marx

Muncă salariată şi capital

IV

Dacă creşte capitalul, creşte şi masa muncii salariate, creşte şi numărul muncitorilor salariaţi, într-un cuvînt: dominaţia capitalului se extinde asupra unei mase mai mari de indivizi. Şi să presupunem cazul cel mai favorabil: o dată cu creşterea capitalului productiv creşte cererea de muncă. Se urcă deci preţul muncii, salariul.

O casă, fie mare sau mică, atîta timp cît casele din jur sînt şi ele mici satisface toate pretenţiile sociale legate de o locuinţă. Cînd însă alături de casa cea mică se ridică un palat, ea arată ca o cocioabă. Casa cea mică dovedeşte acum că proprietarul ei nu este de loc pretenţios sau că are pretenţii foarte modeste; şi oricît s-ar înălţa căsuţa în decursul civilizaţiei, dacă palatul vecin se va înălţa în aceeaşi măsură sau într-o măsură şi mai mare încă, locatarul casei relativ mici se va simţi tot mai prost, mai nemulţumit şi mai apăsat între cei patru pereţi ai ei.

O sporire simţitoare a salariului presupune o creştere rapidă a capitalului productiv. Creşterea rapidă a capitalului productiv aduce după sine o creştere la fel de rapidă a bogăţiei, a luxului, a necesităţilor şi a plăcerilor sociale. De aceea, cu toate că plăcerile accesibile muncitorului au devenit mai numeroase, satisfacţia socială pe care acestea i-o procură au scăzut în comparaţie cu plăcerile sporite ale capitalistului, care sînt inaccesibile muncitorului, cît şi în comparaţie cu gradul de dezvoltare a societăţii în general. Necesităţile şi plăcerile noastre sînt generate de societate; de aceea le măsurăm în raport cu societatea, şi nu după obiectele care servesc la satisfacerea lor. Întrucît necesităţile şi plăcerile noastre au un caracter social, ele sînt relative.

PDFmyURL.com

În general, salariul nu este determinat numai de masa de mărfuri pe care o pot obține în schimbul lui. El cuprinde diferite raporturi.

Ceea ce muncitorii primesc în schimbul forței lor de muncă[1] este înainte de toate o sumă de bani determinată. Este oare salariul determinat numai de acest preț în bani?

În secolul al XVI-lea cantitatea de aur şi de argint care circula în Europa a sporit în urma descoperirii unor mine mai bogate şi mai uşor de exploatat, în America. Valoarea aurului şi argintului a scăzut deci în raport cu celelalte mărfuri. Muncitorii primeau în schimbul forței lor de muncă[1] aceeaşi cantitate de argint în monede ca şi mai înainte. Prețul în bani al muncii lor rămăsese acelaşi, şi totuşi salariul lor scăzuse, fiindcă în schimbul aceleiaşi cantități de argint ei primeau o cantitate mai mică de alte mărfuri. Aceasta a fost una dintre împrejurările care au favorizat creşterea capitalului, ridicarea burgheziei în secolul al XVI-lea[2].

Să luăm un alt caz. În iarna anului 1847, în urma unei recolte proaste, prețurile alimentelor strict necesare, ca cerealele, carnea, untul, brînza etc. au crescut considerabil. Să presupunem că muncitorii ar fi primit în schimbul forței lor de muncă[1] aceeaşi sumă de bani ca şi înainte. Nu scăzuse, oare, salariul lor? Fireşte că scăzuse. În schimbul aceleiaşi sume de bani ei primeau mai puțină pîine, carne etc. Salariul lor scăzuse nu pentru că scăzuse valoarea argintului, ci pentru că crescuse valoarea mijloacelor de subzistență.

Să presupunem, în sfîrşit, că prețul în bani al muncii ar rămîne acelaşi, în timp ce prețul tuturor produselor agricole şi de manufactură ar fi scăzut datorită folosirii unor maşini noi, datorită unui anotimp favorabil etc. Cu aceeaşi sumă de bani muncitorii pot cumpăra acum mai multe mărfuri de toate felurile. Salariul lor a crescut, aşadar, tocmai pentru că valoarea lui bănească nu s-a schimbat.

Prețul în bani al muncii, salariul nominal, nu coincide, prin urmare, cu salariul real, adică cu cantitatea de mărfuri care se obține realmente în schimbul salariului. Vorbind, deci, de creşterea sau de scăderea salariului, nu trebuie să avem în vedere numai prețul în bani al muncii, salariul nominal.

PDFmyURL.com

Dar nici salariul nominal, adică suma de bani pentru care muncitorul se vinde capitalistului, nici salariul real, adică cantitatea de mărfuri pe care poate s-o cumpere cu aceşti bani, nu epuizează raporturile cuprinse în salariu. În afară de aceasta salariul este determinat, în primul rînd, de raportul în care se găseşte față de cîştig, față de profitul capitalistului; acesta este salariul comparativ, salariul relativ.

Salariul[3] real exprimă prețul muncii în raport cu prețul celorlalte mărfuri; în schimb, salariul relativ exprimă partea care revine muncii nemijlocite din valoarea nou produsă de ea, în raport cu partea care revine muncii acumulate, capitalului[4].

Am spus mai sus, la p. 14[5]: „Salariul nu este deci o parte care revine muncitorului din marfa produsă de el. Salariul este acea parte din mărfurile deja existente cu care capitalistul îşi cumpără o cantitate determinată de forță de muncă productivă". Dar capitalistul trebuie să înlocuiască din nou acest salariu din prețul cu care vinde produsul creat de muncitor; el trebuie să-l înlocuiască în aşa fel, încît, de regulă, să-i mai rămînă un excedent peste cheltuielile de producție făcute, un profit. Prețul de vînzare al mărfii produse de muncitor se împarte pentru capitalist în trei părți: *în primul rînd*, partea care înlocuieşte prețul materiilor prime avansate de el cît şi uzura uneltelor, a maşinilor şi a altor mijloace de muncă, de asemenea avansate de el; *în al doilea rînd*, partea care înlocuieşte salariul avansat de el, şi, *în al treilea rînd*, excedentul care rămîne, adică profitul capitalistului. În timp ce prima parte înlocuieşte numai valori care au existat mai înainte, este limpede că atît partea care înlocuieşte salariul cît şi excedentul, care reprezintă profitul capitalistului, sînt luate pe de-a-ntregul din *valoarea nouă creată prin munca muncitorului* şi adăugată materiilor prime. Şi *în acest sens* putem considera atît salariul cît şi profitul, spre a le compara între ele, ca părți din produsul muncitorului[6].

Salariul real poate rămîne acelaşi, ba chiar să crească, şi salariul relativ poate totuşi să scadă. Să presupunem, de pildă, că prețurile tuturor mijloacelor de subzistență ar fi scăzut cu 2/3, în timp ce salariul cu ziua ar fi scăzut numai cu 1/3, adică, de pildă, de la 3 mărci[7] la 2 mărci. Deşi, avînd aceste două mărci, muncitorul dispune de o sumă mai mare de mărfuri decît dispunea înainte cînd avea 3 mărci, salariul său a scăzut, totuşi, în raport cu cîştigul capitalistului. Profitul capitalistului (de pildă, al

PDFmyURL.com

fabricantului) s-a mărit cu o marcă; aceasta înseamnă că, pentru o sumă mai mică de valori de schimb pe care capitalistul o plăteşte muncitorului, muncitorul trebuie să producă o sumă de valori de schimb mai mare ca înainte. Partea[8] capitalului a crescut în raport cu partea[8] muncii. Repartiția avuției sociale între capital şi muncă a devenit şi mai inegală. Capitalistul comandă cu acelaşi capital unei cantități mai mari de muncă. Puterea clasei capitaliştilor asupra clasei muncitoare a crescut, poziția socială a muncitorului s-a înrăutățit; ea a căzut cu încă o treaptă mai jos față de[9] aceea a capitalistului.

Care este deci legea generală care determină scăderea şi creşterea salariului şi a profitului în corelația lor?

Salariul şi profitul se află într-un raport invers[10]*. Partea capitalului, profitul, creşte în aceeaşi proporție în care scade partea muncii, salariul, şi invers. Profitul creşte în măsura în care salariul scade, şi scade în măsura în care salariul creşte.*

Se va obiecta, poate, că capitalistul poate cîştiga prin schimbul avantajos al produselor sale cu alți capitaliști, prin creşterea cererii pentru marfa sa, fie în urma deschiderii de piețe noi, fie în urma creşterii momentane a necesităților pe piețele vechi etc.; că profitul unui capitalist se poate, aşadar, mări prin înşelarea altor capitaliști, independent de creşterea şi de scăderea salariului, adică a valorii de schimb a forței de muncă[11]; sau că profitul capitalistului ar putea de asemenea creşte prin perfecționarea uneltelor de muncă, printr-o nouă metodă de folosire a forțelor naturii etc.

În primul rînd va trebui să se admită că rezultatul rămîne acelaşi, deşi se obține pe o cale inversă. E drept că profitul s-a mărit nu pentru că a scăzut salariul, ci salariul a scăzut pentru că s-a mărit profitul. Cu aceeaşi cantitate de muncă străină[12] capitalistul a cumpărat o cantitate mai mare de valori de schimb, fără să fi plătit din această cauză munca mai scump; adică, în raport cu venitul net pe care munca îl aduce capitalistului, ea este plătită mai ieftin.

Pe lîngă aceasta amintim că, în ciuda oscilațiilor prețurilor mărfurilor, prețul mediu al fiecărei mărfi, proporția în care este schimbată pe alte mărfuri, este determinat de *cheltuielile ei de producție*. De

PDFmyURL.com

aceea înşelăciunile reciproce dinăuntrul clasei capitaliştilor se compensează în mod necesar. Perfecţionarea maşinilor, noile metode de folosire a forţelor naturii în slujba producţiei dau posibilitatea să se creeze într-un timp de muncă dat, cu aceeaşi cantitate de muncă şi de capital, o masă mai mare de produse, dar în nici un caz o masă mai mare de valori de schimb. Dacă prin folosirea maşinii de filat, pot să produc într-o oră de două ori mai multe fire ca înainte de a fi fost ea inventată, de pildă 100 de pfunzi în loc de 50, eu nu capăt[13] pînă la urmă[14] în schimbul acestor 100 de pfunzi mai multe mărfuri decît primeam înainte pentru 50, pentru că cheltuielile de producţie au scăzut la jumătate sau pentru că pot să furnizez cu aceleaşi cheltuieli o cantitate dublă de produse.

În sfîrşit, oricare ar fi proporţia în care clasa capitalistă, burghezia, fie dintr-o singură ţară, fie de pe întreaga piaţă mondială, ar repartiza în sînul ei venitul net de pe urma producţiei, suma totală a acestui venit net nu este, de fiecare dată, altceva decît suma cu care munca acumulată a crescut în total datorită muncii nemijlocite[15]. Această sumă totală creşte deci în proporţia în care munca măreşte capitalul, adică în proporţia în care profitul creşte faţă de salariu.

Vedem aşadar, că, chiar dacă rămînem *în limitele relaţiei dintre capital şi munca salariată, interesele capitalului şi interesele muncii salariate sînt diametral opuse.*

O creştere rapidă a capitalului este egală cu o creştere rapidă a profitului. Profitul poate să crească repede numai atunci cînd preţul[16] muncii, cînd salariul relativ scade tot aşa de repede. Salariul relativ poate să scadă, deşi salariul real creşte o dată cu salariul nominal, cu valoarea bănească a muncii, însă nu în aceeaşi proporţie ca profitul. Dacă, de pildă, în perioadele cînd afacerile merg bine salariul creşte cu 5%, în timp ce profitul creşte cu 30%, atunci salariul comparativ, salariul relativ *nu a crescut, ci a scăzut.*

Aşadar, chiar dacă venitul muncitorului se măreşte o dată cu creşterea rapidă a capitalului, se măreşte în acelaşi timp şi prăpastia socială care desparte pe muncitor de capitalist, se măreşte în acelaşi timp şi puterea capitalului asupra muncii, dependenţa muncii faţă de capital.

Afirmaţia că muncitorul este interesat în creşterea rapidă a capitalului înseamnă doar atît: cu cît

PDFmyURL.com

muncitorul măreşte mai repede avuţia străină, cu atît mai grasă va fi bucăţica care îi va pica lui, cu atît mai mulţi muncitori pot avea de lucru şi pot fi chemaţi la viaţă, cu atît mai mult poate spori munca sclavilor care depind de capital.

Am văzut aşadar:

Chiar *situaţia cea mai favorabilă* pentru clasa muncitoare, *creşterea cît se poate de rapidă a capitalului*, oricît ar îmbunătăţi viaţa materială a muncitorului, nu desfiinţează antagonismul dintre interesele sale şi interesele burghezului, interesele capitalistului. *Profitul şi salariul* se află în permanenţă *într-un raport invers*.

Dacă capitalul creşte repede, salariul poate să crească şi el, dar profitul capitalistului creşte incomparabil mai repede. Starea materială a muncitorului s-a îmbunătăţit, dar s-a îmbunătăţit în dauna situaţiei sale sociale. Prăpastia socială care-l desparte de capitalist s-a lărgit.

În sfîrşit:

Afirmaţia că pentru munca salariată condiţia cea mai favorabilă este creşterea cît mai rapidă a capitalului productiv înseamnă de fapt doar atît: cu cît clasa muncitoare măreşte şi sporeşte mai repede puterea vrăjmaşă ei, avuţia străină care o domină, cu atît mai favorabile sînt condiţiile în care i se permite să muncească mai departe pentru a spori avuţia burgheză, pentru a mări puterea capitalului, mulţumită că-şi făureşte singură lanţurile de aur cu care burghezia o tîrăşte după sine.

---

[1]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[2]. (1891) Greşeală de tipar: XVIII-lea. - *Nota red. Editurii Politice*

PDFmyURL.com

[3].-[4]. În „N Rh. Z.“: Salariul real exprimă prețul muncii în raport cu prețul celorlalte mărfuri; în schimb, salariul relativ exprimă prețul muncii nemijlocite în raport cu prețul muncii acumulate, valoarea relativă a muncii salariate şi a capitalului, valoarea reciprocă a capitalistului şi a muncitorului. - *Nota red. Editurii Politice*

[5]. Vezi volumul de față, p. 58. - *Nota red. Editurii Politice*

[6]. De la: „Am spus mai sus“ adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. În „N. Rh. Z.“ - aici şi mai departe: franci. - *Nota red. Editurii Politice*

[8]. În „N. Rh. Z.“: valoarea. - *Nota red. Editurii Politice*

[9]. În „N. Rh. Z.“: capitalişti. - *Nota red. Editurii Politice*

[10]. În „N. Rh. Z.“: valoarea de schimb. - *Nota red. Editurii Politice*

[11]. În „N. Rh. Z.“: muncii. - *Nota red. Editurii Politice*

[12]. În „N. Rh. Z.“ lipseşte: străină. - *Nota red. Editurii Politice*

[13].-[14]. Adaos din (1891). - *Nota red. Editurii Politice*

[15]. În „N. Rh. Z.“: vii. - *Nota red. Editurii Politice*

[16]. În „N. Rh. Z.“: valoarea de schimb. - *Nota red. Editurii Politice*

PDFmyURL.com

Karl Marx

Muncă salariată şi capital

V

Creşterea capitalului productiv şi *creşterea salariului* să fie ele oare într-adevăr atît de indisolubil legate, cum pretind economiştii burghezi? Nu trebuie să-i credem pe cuvînt. Nu trebuie să-i credem nici măcar atunci cînd afirmă că cu cît capitalul este mai gras, cu atît sclavul lui este mai bine îndopat. Burghezia este prea luminată, ea calculează prea bine pentru a împărtăşi prejudecăţile feudalului, care se făleşte cu strălucirea slugilor sale. Condiţiile de existenţă ale burgheziei o constrîng să calculeze.

Va trebui de aceea să cercetăm lucrurile mai îndeaproape.

Cum acţionează creşterea capitalului productiv asupra salariului?

Cînd capitalul productiv al societăţii burgheze creşte în general şi în întregime, are loc o acumulare *mai multilaterală* de muncă. Creşte numărul capitaliştilor[1] şi volumul capitalurilor lor. Înmulţirea capitalurilor măreşte *concurenţa dintre capitalişti*. *Volumul tot mai mare* al capitalurilor oferă mijloace *de a aduce pe cîmpul de luptă industrial armate de muncitori mai puternice şi înarmate cu unelte de luptă mai uriaşe*.

Un capitalist poate să-l înlăture pe celălalt de pe cîmpul de luptă şi să pună stăpînire pe capitalul lui numai vînzînd mai ieftin. Pentru a putea vinde mai ieftin fără să se ruineze, el trebuie să producă mai ieftin, adică trebuie să dezvolte cît mai mult cu putinţă forţa productivă a muncii. Dar forţa productivă a muncii se intensifică, în primul rînd, printr-o *mai mare diviziune a muncii*, prin introducerea tot mai generalizată şi perfecţionarea continuă a *maşinilor*. Cu cît este mai mare armata de muncitori între care

PDFmyURL.com

este divizată munca, cu cît maşinile se introduc pe scară mai uriaşă, cu atît scad, proporţional, cheltuielile de producţie, cu atît mai productivă devine munca. De aceea între capitalişti ia naştere o întrecere generală pentru a mări diviziunea muncii şi numărul maşinilor şi a le exploata cît mai intens.

Cum va proceda un capitalist dacă, printr-o diviziune mai mare a muncii, prin folosirea şi perfecţionarea unor maşini noi, prin exploatarea mai avantajoasă şi mai masivă a forţelor naturii, a găsit mijlocul de a produce cu aceeaşi cantitate de muncă sau de muncă acumulată o cantitate mai mare de produse, de mărfuri decît concurenţii săi, de pildă dacă în timpul de muncă în care concurenţii săi ţes o jumătate de cot de pînză el poate produce un cot întreg de pînză?

El ar putea să vîndă în continuare o jumătate de cot de pînză la preţul de piaţă de pînă atunci, dar acesta n-ar fi un mijloc de a-i înlătura de pe piaţă pe concurenţii săi şi de a-şi mări propria sa desfacere. Pe măsură însă ce producţia sa a crescut, a crescut pentru el şi nevoia desfacerii. Mijloacele de producţie mai puternice şi mai costisitoare de care dispune îi *permit*, ce-i drept, să-şi vîndă marfa mai ieftin, dar ele îl *constrîng* totodată să vîndă mai multe mărfuri, să cucerească o piaţă incomparabil *mai mare* pentru mărfurile sale; de aceea capitalistul nostru va vinde jumătatea de cot de pînză mai ieftin decît concurenţii săi.

Capitalistul nu va vinde însă un cot întreg la acelaşi preţ la care vînd concurenţii săi jumătatea de cot, deşi producerea întregului cot nu-l costă mai mult decît îi costă pe ceilalţi o jumătate de cot. Căci în acest caz el n-ar cîştiga nimic în plus[2], ci şi-ar scoate prin schimb numai cheltuielile de producţie. O eventuală mărire a încasărilor sale s-ar datora faptului că a pus în mişcare un capital mai mare, şi nu faptului că şi-ar fi valorificat capitalul într-o măsură mai mare decît ceilalţi. De altfel el atinge scopul urmărit fixînd preţul mărfii sale numai cu cîteva procente mai jos decît concurenţii săi. El îi înlătură de pe piaţă sau, cel puţin, le răpeşte o parte din desfacere, *vînzînd sub preţul lor de vînzare*. În sfîrşit, să ne amintim că preţul curent este întotdeauna *peste* sau *sub cheltuielile de producţie*, după cum vînzarea unei mărfi are loc într-un sezon favorabil sau nefavorabil industriei. După cum preţul de piaţă al cotului de pînză este peste sau sub cheltuielile lui de producţie obişnuite pînă atunci, va varia şi procentul cu care capitalistul care a folosit noi mijloace de producţie mai productive va vinde peste

PDFmyURL.com

cheltuielile sale reale de producție.

Privilegiul capitalistului nostru nu este însă de lungă durată; alți capitaliști concurenți introduc aceleaşi maşini, aceeaşi diviziune a muncii, le introduc pe aceeaşi scară sau pe o scară mai largă, şi acest proces se va generaliza în asemenea măsură, încît prețul pînzei va scădea nu numai *sub vechile ei cheltuieli de producție*, dar şi *sub noile ei cheltuieli de producție*.

Aşadar, capitaliştii se găsesc acum unii față de alții în aceeaşi situație în care se aflau *înainte* de introducerea noilor mijloace de producție; şi dacă cu aceste mijloace pot furniza la acelaşi preț o cantitate dublă de produse, ei sînt *acum* siliți să furnizeze această cantitate dublă *sub* prețul vechi. Pe baza acestor noi cheltuieli de producție reîncepe acelaşi joc. O mai mare diviziune a muncii, mai multe maşini, exploatarea diviziunii muncii şi a maşinilor pe o scară şi mai largă. Iar concurența reacționează la fel față de acest rezultat.

Vedem deci cum modul de a produce, mijloacele de producție sînt astfel permanent transformate, revoluționate, cum *diviziunea muncii aduce cu sine în mod necesar o şi mai mare diviziune a muncii, folosirea maşinilor o şi mai largă folosire a maşinilor, producția pe scară întinsă o producție pe scară şi mai întinsă*.

Aceasta este legea care scoate mereu producția burgheză din vechiul ei făgaş şi sileşte capitalul să încordeze forțele productive ale muncii, *pentru că* le-a încordat mai înainte, legea care nu-i dă răgaz şi care-i şopteşte fără încetare: Înainte! Înainte!

Legea aceasta nu e alta decît legea în virtutea căreia prețul unei mărfi se egalizează în mod necesar, în cadrul oscilațiilor periodice ale comerțului, cu *cheltuielile ei de producție*.

Oricît de uriaşe ar fi mijloacele de producție puse în mişcare de un capitalist, concurența va generaliza aceste mijloace de producție, şi, din momentul în care le-a generalizat, singurul rezultat al productivității mai mari a capitalului său este că acum trebuie să furnizeze, *la acelaşi preț*, de 10, de 20, de 100 de ori mai mult decît înainte. Dar deoarece el trebuie să desfacă, poate, de o mie de ori mai mult

PDFmyURL.com

pentru a compensa printr-o cantitate mai mare de produse desfăcute prețul de vînzare mai mic, întrucît acum este necesară o vînzare mai masivă nu numai pentru a cîştiga mai mult[3], ci şi pentru a înlocui cheltuielile de producție - după cum am văzut, înseşi uneltele de producție devin tot mai scumpe -, şi întrucît această vînzare masivă a devenit o chestiune vitală nu numai pentru el, ci şi pentru rivalii lui, vechea luptă reîncepe *cu atît mai violent cu cît mijloacele de producție deja inventate sînt mai productive. Diviziunea muncii şi folosirea maşinilor vor continua prin urmare pe o scară incomparabil mai largă.*

Oricare ar fi puterea mijloacelor de producție folosite, concurența caută să răpească capitalului roadele de aur ale acestei puteri, reducînd prețul mărfii la nivelul cheltuielilor de producție, ridicînd deci, pe măsură ce se produce mai ieftin, adică pe măsură ce se produce mai mult cu aceeaşi cantitate de muncă, la rangul unei legi imperioase producția mai ieftină, furnizarea unei cantități tot mai mari de produse pentru aceeaşi sumă. Astfel, prin eforturile sale, capitalistul n-a cîştigat nimic altceva decît obligația de a furniza mai mult în acelaşi timp de muncă, într-un *cuvînt condiții mai grele pentru valorificarea capitalului său*. Deci, în timp ce concurența îl urmăreşte mereu cu a ei lege a cheltuielilor de producție şi fiecare armă pe care o făureşte împotriva rivalilor săi se transformă într-o armă împotriva lui însuşi, capitalistul caută neîncetat să păcălească concurența, introducînd fără răgaz maşini noi, mai costisitoare, dar care produc mai ieftin, introducînd noi diviziuni ale muncii în locul celor vechi fără să aştepte pînă ce concurența să le fi învechit pe cele noi.

Să ne închipuim acum că această agitație febrilă a cuprins *simultan întreaga piață mondială*, şi vom înțelege cum creşterea, acumularea şi concentrarea capitalului au ca urmare aplicarea pe scară tot mai uriaşă a unei neîncetate şi tot mai accelerate diviziuni a muncii, folosirea de noi maşini şi perfecționarea celor vechi.

Dar cum acționează aceste împrejurări, care nu pot fi despărțite de creşterea capitalului productiv, asupra determinării salariului?

Diviziunea mai mare *a muncii* permite *unui singur* muncitor să execute munca a 5, 10, 20 de muncitori; ea măreşte, prin urmare, concurența dintre muncitori de 5, 10, 20 de ori. Muncitorii îşi fac

PDFmyURL.com

concurență nu numai vînzîndu-se unul mai ieftin decît celălalt; ei îşi fac concurență executînd *unul* munca a 5, 10, 20 de muncitori; *diviziunea muncii*, introdusă şi mereu sporită de către capital, îi constrînge pe muncitori să se concureze în acest fel.

Mai departe. Pe măsură ce *diviziunea muncii* sporeşte, munca *se simplifică*. Îndemînarea deosebită a muncitorului îşi pierde valoarea. El e transformat într-o simplă forță de producție monotonă, căreia nu i se cer nici eforturi fizice, nici intelectuale. Munca lui o poate face oricine. De aceea concurenții îl asaltează din toate părțile, şi, pe lîngă aceasta, mai reamintim că cu cît munca este mai simplă şi mai uşor de învățat, cu cît necesită mai puține cheltuieli de producție pentru a fi însuşită, cu atît mai mult scade salariul, căci salariul, întocmai ca şi prețul oricărei alte mărfi, este determinat de cheltuielile de producție.

Aşadar, pe măsură ce munca satisface mai puțin şi devine mai dezgustătoare, sporeşte concurența şi scade salariul. Muncitorul caută să-şi mențină suma salariului său muncind mai mult, fie că lucrează mai multe ore, fie că produce mai mult în aceeaşi oră. Împins de nevoie, el măreşte deci şi mai mult efectele dezastruoase ale diviziunii muncii. De aici rezultă că *cu cît lucrează mai mult, cu atît salariul pe care-l primeşte e mai mic*, şi anume pentru simplul motiv că face în aceeaşi măsură concurență tovarăşilor săi de muncă; îşi face deci din aceştia tot atîția concurenți care se oferă la condiții tot atît de proaste ca el, pentru că în ultimă instanță, *îşi face*, aşadar, *sie însuşi concurență, sie însuşi ca membru al clasei muncitoare.*

Maşinile produc aceleaşi efecte pe o scară mult mai întinsă, deoarece înlocuiesc pe muncitorii îndemînatici cu muncitori neîndemînatici, pe bărbați cu femei, pe adulți cu copii, căci acolo unde este introdusă pentru prima dată maşina, muncitorii manuali sînt aruncați în stradă în masă, iar acolo unde maşina este dezvoltată, perfecționată, înlocuită cu maşini mai productive, muncitorii[41] sînt concediați în grupuri mai mici. Am descris mai sus în linii mari războiul industrial pe care-l duc capitaliştii între ei; caracteristica *acestui război este că bătăliile se cîştigă nu atît prin recrutarea, cît prin concedierea armatei de muncitori. Comandanții, capitaliştii, se întrec în a concedia care de care mai mulți soldați industriali.*

PDFmyURL.com

Economiştii afirmă, fireşte, că muncitorii deveniţi de prisos prin introducerea maşinilor găsesc *noi* ramuri de activitate.

Ei nu au curajul să afirme de-a dreptul că muncitorii care au fost concediaţi găsesc de lucru în noi ramuri de muncă. Faptele dezmint prea categoric această minciună. De fapt, ei nu susţin decît că pentru *alte părţi componente ale clasei muncitoare*, de pildă pentru acea parte din tînăra generaţie de muncitori care se pregătea să intre în ramura industrială dispărută, se vor găsi noi posibilităţi de muncă. Fireşte, aceasta este o mare satisfacţie pentru muncitorii căzuţi în luptă. Domnii capitalişti nu vor duce lipsă de carne şi de sînge proaspăt care să poată fi exploatat, iar morţii vor fi lăsaţi să-şi îngroape morţii. Aceasta este o consolare pe care burghezii şi-o acordă mai mult lor înşişi decît muncitorilor. Dacă întreaga clasă a muncitorilor salariaţi ar fi nimicită de maşini, ce grozăvie ar însemna acest lucru pentru capital, care fără munca salariată încetează de a mai fi capital!

Să presupunem însă că muncitorii înlăturaţi direct de către maşină şi toată acea parte a tinerei generaţii care aşteaptă să fie angajată în ramura respectivă de muncă *găsesc o nouă ocupaţie*. Crede cineva că această nouă ocupaţie va fi plătită la fel ca cea pierdută? *Aceasta ar contrazice toate legile economiei.* Am văzut că industria modernă determină în permanenţă înlocuirea ocupaţiilor complexe, superioare prin altele mai simple, subordonate.

Cum ar putea deci o masă de muncitori alungaţi de maşină dintr-o ramură industrială să-şi găsească un refugiu în altă ramură fără ca *plata să fie mai mică, mai proastă*?

Ca o excepţie a fost citat cazul muncitorilor care lucrează chiar în producţia de maşini. De îndată ce în industrie se cer şi se folosesc mai multe maşini, ar trebui să crească în mod necesar numărul maşinilor, prin urmare ar trebui să crească producţia de maşini şi totodată şi numărul muncitorilor care lucrează în producţia de maşini, iar muncitorii ocupaţi în această ramură industrială sînt muncitori pricepuţi, ba chiar instruiţi.

De la 1840 încoace această afirmaţie, care şi înainte era adevărată numai pe jumătate, şi-a pierdut orice aparenţă de adevăr, deoarece în producţia de maşini, în aceeaşi măsură ca şi în producţia de fire

PDFmyURL.com

de bumbac, maşinile sînt folosite tot mai multilateral, iar muncitorii ocupaţi în fabricile de maşini nu mai puteau juca faţă de maşinile extrem de ingenioase decît rolul unor maşini extrem de rudimentare.

Dar în locul bărbatului concediat din cauza maşinii fabrica angajează, poate, *trei* copii şi *o* femeie! Şi nu trebuia, oare, salariul bărbatului să ajungă pentru cei trei copii şi o femeie? Nu trebuia să ajungă acest minim de salariu pentru conservarea şi înmulţirea speciei? Ce dovedeşte, aşadar, această vorbărie, în care se complac burghezii? Nimic altceva decît că, pentru a cîştiga[5] cele necesare existenţei[6] *unei* familii de muncitori, se consumă astăzi de patru ori mai multe vieţi de muncitori decît înainte.

Să rezumăm: *Cu cît creşte mai mult capitalul productiv, cu atît se extinde mai mult diviziunea muncii şi folosirea maşinilor. Cu cît se extind mai mult diviziunea muncii şi folosirea maşinilor, cu atît creşte mai mult concurenţa dintre muncitori, cu atît se reduce mai mult salariul lor.*

În plus, clasa muncitoare se recrutează şi din *păturile mai de sus* ale societăţii; în rîndurile proletariatului cad o mulţime de mici industriaşi şi mici rentieri, care se grăbesc să-şi întindă braţele alături de braţele muncitorilor. Astfel pădurea de braţe întinse care cer de lucru devine tot mai deasă, iar braţele tot mai slabe.

Se înţelege de la sine că micul industriaş nu poate rezista în lupta în care una din primele condiţii este aceea de a produce pe o scară din ce în ce mai mare, adică tocmai de a fi un mare industriaş, şi nu unul mic.

Că dobînda capitalului scade în aceeaşi măsură în care se măreşte masa şi numărul capitalurilor, în care creşte capitalul, că prin urmare, micul rentier nu mai poate trăi din renta lui, fiind deci nevoit să se avînte în industrie, să contribuie deci la îngroşarea rîndurilor micilor industriaşi şi prin aceasta la sporirea numărului de candidaţi la proletariat, toate acestea nu mai au nevoie de alte explicaţii.

În sfîrşit, în măsura în care capitaliştii sînt siliţi de procesul descris mai sus să exploateze pe o scară mai întinsă uriaşele mijloace de producţie deja existente şi să pună în mişcare în acest scop toate

PDFmyURL.com

resorturile creditului, în aceeaşi măsură se înmulţesc şi catastrofele industriale, în mijlocul cărora lumea comercială nu se menţine decît sacrificînd zeilor infernului o parte din avuţie, din produse şi chiar din forţele de producţie, - într-un cuvînt, *crizele* devin mai intense. Ele devin mai frecvente şi mai violente chiar şi numai din cauză că, pe măsură ce creşte masa de produse şi, prin urmare, necesitatea unor pieţe largi, piaţa mondială se îngustează tot mai mult, rămîn tot mai puţine pieţe noi de exploatat, deoarece fiecare criză precedentă a atras în comerţul mondial o piaţă pînă atunci necucerită sau numai superficial exploatată. Dar capitalul nu numai că trăieşte de pe urma muncii. Stăpîn pe cît de distins, pe atît de barbar, el trage după sine în mormînt cadavrele sclavilor săi, întregi hecatombe de muncitori care pier în timpul crizelor. Vedem, aşadar, că *incomparabil mai repede decît capitalul, creşte concurenţa dintre muncitori, adică cu atît mai mult scad relativ mijloacele pentru a putea munci, mijloacele de subzistenţă pentru clasa muncitoare, şi cu toate acestea creşterea rapidă a capitalului este condiţia cea mai favorabilă pentru munca salariată*[7].

Conferinţe ţinute de K. Marx între 14 şi 30 decembrie 1847.

Publicat pentru prima oară (incomplet) în „Neue Rheinische Zeitung“ nr. 264-267 şi 269.

Publicat în broşură după „Neue Rheinische Zeitung“ din 1849, cu o introducere de F. Engels, Berlin 1891.

Se tipăreşte după K. Marx şi F. Engels, Opere, vol. 5 Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 441-472.

Nota red. Editurii Politice

PDFmyURL.com

[1]. În „N. Rh. Z.“ în loc de „numărul capitalurilor şi proporția lor“ a apărut “numărul capitaliştilor şi volumul capitalurilor lor“ (corectat după îndreptarea din „N Rh. Z.“ nr. 270; în ediția din 1891, Engels nu a ținut seama de ea). - *Nota red. Editurii Politice*

[2]. În „N. Rh. Z.“ lipseşte: în plus. - *Nota red. Editurii Politice*

[3]. În „N. Rh. Z.“ lipseşte: mai mult. - *Nota red. Editurii Politice*

[4]. În „N. Rh. Z.“: ei. - *Nota red. Editurii Politice*

[5].-[6]. În „N. Rh. Z.“: salariul. - *Nota red. Editurii Politice*

[7]. În „N. Rh. Z.“: Va urma. *Karl Marx*][1']. - *Nota red. Editurii Politice*

[1']. Mențiunea „Va urma“ n-a putut fi respectată de Marx. În legătură cu aceasta, vezi introducerea scrisă de Engels la lucrarea lui Marx „Muncă salariată şi capital“ (volumul de față, p. 47) şi adnotarea 31 [Introducere, adnotarea 4]. - *Nota red. Editurii Politice*

Muncă salariată şi capital
<< IV
MIA | Secțiunea română | Marx/Engels

PDFmyURL.com